

ОНЧЫКО

3

1979

18 01 АРМ X 4

46941

Сергей ИВАНОВ

ЮЛ ВОКТЕНЕ

Кок ужашан, вич сўретан драма

МОДШО-ВЛАК:

Семен Петрович	Ваня
Натале	Мичут Васлий
Майрук	Юрий Анатольевич
Соня	Зина
Сима	Уськовын секретарьже
Уськов	Саша

И ҚЫМШЕ УЖАШ

Шовыч почылтмо годым сценыште паша вургеман ег-влак мурен эртат.

Тул кайык семын Юл ўмбалне*

Эр кече чолгыжын нӱлтеш,
Пашазе класс, ласкан каналын,
Заводыш, цехыш ошкылеш.

Завод — мемнан суртна,
Завод — мемнан вийна,
Завод — апшаткудына.

Тыршалын ик егла,
Тыршалын ик ешла
Ме пиалнажым таптена.

Мемнан пиал — тўшка пашаште,
Тўшка паша — мемнан куан.
Пашазын ушыжо, куатше
Пуалтын шочмо элналан.

Припев.

Виян лиеш гын шочмо мланде,
Виян ме лийына шкежат.
Пашашке ўж да кумыланде
Тўня йыр, мурына, йонгалт!

И ҚЫМШЕ СЎРЕТ

Юл тўрысӱ пашазе поселко. Завод пашазе Наталья Соловьеван пачерже. Вес пӱлемыш да кухныш лекме омса койыт. Қас. Шовыч почылтмо годым пӱлем шенгелне йўк шокта: «Эскерен, эскерен. Ида шўртнӱӱ, почаш полшо, шып, пеш ида шурго». Пӱлемыш самырык ўдыр-влак пурат. Кидыштышт тўрлӱ пӱлек, пеледыш аршаш.

Соня. Наталья Ивановна, кушан шындаш?

Майрук (*пуршышыжла*). Мом йодыштат? Тыге шындыза, чылан койжо, ўмыржӱ мучко чолгыж, йўлен шогыжо! Тек пален ончат, кӱлан тыгай пӱлекым пуэдат!

Соня. Тылат эре чолгыжаш гына лийже.

Майрук. Натале, чыным ойлем вет?

Соня. Чыным, чыным, корно ўмбалне ит шогылт, полшо.

Натале. Майрук, тыш шич.

Майрук. Э-э-э, мо пеш пунчеж улат? Шке шинчам улде мо? Та-че тыште чон канымешкак кушташ шонем. Ончо, Гришкана кушан кодо?

Сима. Клубыштат пуракым йолтышыч. Алят ситен огыл мо?
Майрук. Эх-эх-эх манеш, ох-ох-ох манеш, мемнан тагна Наталье таче шочын вет, манеш.

Соня. Майрук акай, эрла пресс воктенет нерен ит шинче.

Майрук. Натале, ну-ка тиде тыгыде пудыргым поктен колтена, да коктын лушт лиймешкак муралтена, кўвар кашта чытырымешке тавалтена!

Соня. Муралташ — шудым солаш огыл: тупет, кыдалет ок коршто.

Майрук. Ой, пеш интересне улат. Кушташ, мураш, шўжарем,azineкак тунем. Вет коло ик ий Натале дене пырля ыштена. Тудын куанже мыйын куанем, тудын ойгыжо теве тыште. (Ойгыжыжо ончыкта.) Таче ола гыч толшет кузе ойлыш: кугешнена, манеш! Кө дене кугешнат? Натале дене кугешнат. А тый «нерен ит шинче». Чонем мура. Натале, айда подылына.

Натале (кухня гыч лекшыжла). Чечас, шичса веле.

Соня. Шич, Майрук акай, ужаш толшо салтак семын пачер мучко ит кошт.

Сима. Наталья Ивановна, те ида тургыжлане, нимо огеш кўл.

Майрук. Кузе туге огеш кўл?

Натале. Удыр-влак, кухнышко. Чыла уло — кондаш гына.

Майрук. Ой, тенийсе калыкет, шке логаржылан шке тарванашат өркана. Кондыза, вашке, мыйын умна кошкен.

Соня, Сима кухныш лектын каят.

Майрук. Ончо, Натале, а пачер дене илышет кушто?

Натале. Пашаште. Тудо вет, эре вара толеш.

Майрук. Тынаре тый денет ила, чынак мо нигуш коштмашыже уке?

Натале. Мый ом эскере вет.

Майрук. Өрат веле, тыгай таза, мотор пөръен, шкет илаш тōча. Ватыже, ешыже деч шылын коштеш чай? Тый йодыштын отыл?

Натале. Тудо вет шуко кутырышан огыл. Адакшым ойганла кош.

Майрук. Тенийсе пөръен ойгыра улде мо! Ик вуй, ик поч, мом шона, тудым ышта. Шўшкалтыже гына... А ватыжлан, ешыжлан оксам колтыгыч шокта, уке?

Натале. Ну, тыят йодыштат вет...

Майрук. Өрат веле, молан тудым мемнан цехышке мастерлан шогалтеныт?

Натале. Ом пале.

Майрук. Тыйжат ала-мом шылтет. Мый гын — вуйдымо пормо, вуйдымо пормо. Заводышто мо ышталтеш, эре пытартышлан пален нала. Шкемын пресс-станокем воктенак кутко семын почагам. Те тиде пачерыште илышет дене ушнашат кутырен келшенда докан, а мый еше кўлеш-оккўлым йодышт шогылтам.

Натале. Уке, Машенька, кутырен огынал... Ме вет ынде коктынат шонго улына.

Майрук. Мо ынде!.. Шукынжо, ўмбакет ончен, шоягоремыштым удырен коштыт.

Тиде жапыште кухня гыч Сима ден Соня лектыт.

Сима. Кōлан нугыдо чай?

Соня. Кōлан кофе?

Майрук. Мыланем — ош яндар вўдым.

Соня. Яндар вўдым?

Майрук. Яндарланже — яндар, только лач вўдшак ынже лий. Саде «Экстра» гает лийже.

Сима. Таче уке! Эксет ынде, тью-тью!

Майрук. Мо пеш интересне улат? Наталемын пайремыштыже

чылажат чесле да яндар лийшаш. Садлан таче мотор пеледыш гай Наталемын тазалыкше верч, тудын илышыже тўзланен шогыжо манын, вошт койшо чаркам поче-поче нўлталаш ямде улам. Ола гыч толшет таче кузе ойлыш: «Те, манеш, Наталья Ивановна, заводын чапше улыда! Самырык пашазе классын эң уста енге, те ончыл цех гыч, почеш кодшо-влак деке толаш брын огыдал!» Тудын ойлымыжо мыйын шўм-вожышкемак шуо. Кузе кутыренже кертеш вет, тыгайым йўдвоштат колыштат, а южыжо лектын шогалеш, шинчам кагазыш пашкартен шында, а еңым огеш уж. А тиде — кагаз деч посна! Ончо, тыйын илышет нерген кунам, кушто тыге тунем шуктен? Вўдла шыргыкта! Ну, йылмымат юмо пуэн. Керте-эш!

Соня. Ой, Майрук акай, тьят ынде ола гыч толшетын полыш-калышыже лийын отыл?

Сима. Таче ала-мо пеш шуко кутырет.

Майрук. Мо пеш интересне улыда. Ушан ең нерген ойлем. Тыгай еңын моктен ойлымыжо кумылем тодыльо. Подылына, Натале. Эше ик гана — кужу ўмыран лий, чапле пайремет дене! *(Подылыт, кочкыт. Сима аккордеоным налын шокташ тўнгалеш.)*

Йошкар маке пеледыш,
Чевер маке пеледыш —
Кучаш ок лий, кўрлаш ок лий —
Велал кая.
Рвезылай ўмыр — кўчык ўмыр —
Кучаш ок лий, шуяш ок лий —
Эртал кая.
Молан тынар пазарыште
Порсын шовыч шергакан?
Молан тынар ўмырыштў
Йбратымаш шергакан?

Семен Петрович *(пура)*. Поро кас!

Майрук. О-о-о! Пагалыме Семен Петрович! Ит бр, кбн воктек шинчаш шонет, тушко шич. Ме чыланат умылавечыш пурен улына. Уржа турий семын муралташ веле кодын. Йбра, теве тиде лўкеныш шич. *(Шкеж воктенyse пўкеныш ончыкта.)*

Семен Петрович. Наталья Ивановна, тендан пайремышкыда миен шым керт, баржым ястарымаште лийым, оборудований ятыр толын...

Натале. Нимат огыл, Семен Петрович. *(Чаркам шуалта.)* Кучыза. Кочса.

Майрук. Тыланет мом, шылым, колым пышташ?

Семен Петрович. Тау. Икманаш, мый тыланда, тендан волгыдо кумда илыш корныштыда, ончыкыжат кў курык гай пенгыде тазалыкым, пиалым, эше ик гана пиалым мутем дене кузыклем.

Натале. Тау, Семен Петрович!

Майрук. Ой, мыйын нерген иктаж-кб тыге ойла гын, товатат, юмо дечат пиалан лиям ыле.

Соня. Юметше пиалан гын, молан вара шылын коштеш?

Майрук. Мо так интересне улат вет. Пашаже юмышто огыл, ой тыгай.

Семен Петрович. Те нелеш ида нал. Мый вашке.

Шке пблемышкыже эрта.

Майрук. Удыр-влак, Семен Петрович аракам луктеш, пурлаш мойн ате-ўзгарым кондыза. Вашке. Пайремна умбакыже шуйна.

Натале, Сима, Соня кухныш лектыт.

Ой, пайремем, пайремем,
Пайремлан желшыше унам толын,
Ой, мом пукшем, мом йўктем?..

Семен Петрович *(шампанскийым луктеш)*. А кушко йомыч?

Майрук *(кухня мogyрыш ончыкта)*. Вашке толыт. А мо тый, Семен Петрович, шкет куку гай еш деч посна илет?

Семен Петрович. Көлан-гынат тыгат илиман.

Майрук. Тый ит өр, ме Натале дене кеч-кунамат эре пырля улына. Тудо шкет ұдырамаш, мый... А тый ешетым тышке кондаш от шоһо? Тыште ок келше мо?

Семен Петрович. Мый тиде вер-шөреш шочын-кушкынам. Ачам Пүнчер лесничествыште чодырам ончен. Кызыт тушто пöрт олына веле кодын. Ачам-авам колымеке, лесничество Ярандайыш кучен, а мый—Урал заводыш. Мыланем тиде мланде моткоч шерге. Икманаш, коллан—вүд, кайыкклан—кава, а айдемылан—шочмо-кушмо вер.

Майрук. Семен Петрович...

Соня (*лекшыжла*). Майрук акай, кеч полшем ыле...

Майрук. Семен Петрович, полшена?

Семен Петрович. Лиеш.

Майрук (*Семен Петровичым кидпун гыч кучен*). Мый теве тыге угларак йöратем. (*Кухньыш лектыт.*)

Сима. Эрла тыйын могай смена?

Соня. Наталья Ивановна дене икымше. Тый шикшалтнет?

Сима. Пелйудат шуын мо?

Соня. У мастера мыланем келша.

Сима. Йöратенак шынден отыл?

Соня. А мо вара?

Сима. Омак! Ванюшетланже мом каласет?

Соня. Ванюшем ик кече ом-уж гынат, чыла көргем йўлаш тўнгалеш. Ойгырем, тудын нерген гына шонем, а вашлийына—öрам: йöратымаш мутем шошо лум семын шулен кая. Шижам, тутат мыйым йöрата, а каласен огеш мошто, ойлаш тўнгалеш—чылажат воштылчыкыш савырна.

Сима. Тудо ушан рвезе, кызыт тыгай рвезе шагал.

Соня. Ала утыждене ушан, ала пеш нончык. Мый тудын көргө шонымыжым чыла-чыла шижам, но вет первойжо тудо тўнгалнаш.

Сима. Теве иктаж-кө вүден нангая.

Соня. Тöчен гына ончыжо! Когыньштымат вүдыш шуэм. А тыйын Генат дене кузе?

Сима. Иктаж касым огына вашлий—эрденылан серыш. Кажне серышым «Мотор лывем» манын тўнгалеш. Ой, кузе воза!..

Соня. А таче клубышто уке ыле.

Сима. Кокымшо сменялан коденыт, квартал пыта, план...

Соня. Йокрок?

Сима. М-м-м...

Соня. А ушнымо нерген ойла?

Сима. Октябрь пайремлан йодмашым пуэн улына.

Соня. Кеч ик серышыжым ончыкто, а? Шке окмакемлан нерышкыже тушкалтем, «Ончо, манам, кузе мотор лывылан возаш күлеш! Вара, манам, мыят лыве семын кеч-кушко пеленет чонгештем. Шке шулдырем дене мардеж дечат, поран дечат аралем. Илышетлан эре шошо тўсым пуэн шөгем».

Сима. Кузе шонет, у мастер умбакыжат тыгак тўнгалеш гын... Вакуумный конгаште экшыкым муын, маныт, никельым арам шуко йомдарыме. Қонга-влакым уэмдынеже, маныт. А Вась-Вась тореш...

Соня. Кө тудым пала, могай шонымаш дене тышке толын...

Сима. Чоклака чонан Уськовлан ик мастерат огеш йöрö. Шке пүкенже верч...

Соня. Лектыт. Майрук акайым вашке нангаяш күлеш, ато утыждене лиеш.

Сима. Йöра. Тый тўнгал.

Кухня гыч Натале, Майрук, Семен Петрович лектыт.

Майрук. Семен Петрович, вашкерак шампанскийым почса, уке гын йөршеш умшам кошкен. Муралтен колташ йўкемат йомын.

Семен Петрович чылаштылан темкала.

Натале. Шергаканем-влак, мыйын шочмо кечем лүмеш, тендае
верч! Пүтынь завод верч! *(Подылыт.)*

Майрук *(мураш тўналеш)*.

Завод капкашке пурымаште
Шога лўнггалын ош куэ.
Мыят куэла ош тўняште
Улам ялт шкет, тангем уке.
Ой, куэ, ош куэ,
Каласал мылам, каласал:
Кунамрак мемнам
Пиална муэш?
Тылат кузе шкетлан, ом пале,
Мылам гын йбсө, йбсө пеш,
Ойгат ик вачыште кў семын,
Да куанжат шўм тич шолеш.
Ой, куэ, ош куэ,
Каласал мылам, каласал:
Кунамрак мемнам
Пиална муэш?

Чын, Натале. Ойган тўняже, шокшо кечыйолжо — чылажат тыш-
те. Толмем почеш ой лўдынам ыле: кузе, шонем, тиде лу тўжем нелы-
тан мушкындем (мый тыге пресс-станокем манам) изи копам дене да
шырпак гае йычили-вучили капем дене сенгаш? Шинча лўдеш, а кид
ышта. Теве тиде кидем денак кадыртышым, кормыжталым! Кызыт
мыйын лу тўжем нелытан мушкындем кайык пыстыл гае чонештылеш.
Тау, Натале. Эре мыланем шке цех гычше толын полша ыле. Йбсө
жапыште эре пырля лийын.

Семен Петрович. А молан те ик жим дене ик детальым гы-
на луктыда?

Майрук. Кузе молан? Тетла ок лий!

Семен Петрович. Тыге те арам гына тыгай нелытан «муш-
кындыдам» кучылтыда.

Майрук. Смена пытымашеш вuem вакш кў гае пёрдеш. Ши-
жам: деталь ўзгар шагал. А мом ыштет?

Семен Петрович. Йоча ласкалыкым, а станок мастарлыкым
йората.

Майрук. Ой, те мыйым тарватышда, мый ынде йўдет-кечет шо-
наш тўналам. Чынжымак, тиде кугу сөмөркам нимолан огыл мөнгеш-
оньыш куржталеш. Изиш гына чожам пуыман. А кузе?

Семен Петрович. Теве ончена... *(Ик жаплан шып лийыт.)*

Натале. Мо те эре паша, паша нерген. Айста подылына! Мы-
йын гын таче мурымем веле шуэш. Пиална верч!

Соня *(Сималан йыштак)*. Ончо, адак пытарымешкак колта...

Сима. Ямдылалт.

Соня. Тый тарвате.

Майрук. Эй, вараксим-влак, мо пеш интересне улыда, ўстел
коклаште сөрал огыл. Семен Петрович, паледа, Наталья Ивановна
таче мыняр пөлекым пуышт. У-у-у! Тудо мемнан лу ий наре поселкы-
нан депугатше, а ынде, товатат, эше кўшнө лиш. Товатат! Темыза,
Семен Петрович! Ончалза, могай пөлек-влак. *(Кынешеш, тиде жапыш-
те Соня ден Сима кок мogyр гыч Майрукым ондалыт.)*

Сима. Тау, Наталья Ивановна, эр марте!

Соня. Чеверын, таза лийза! Каена ме, Майрук акай, каена. Пел-
йўдат эрген, малаш жап.

Майрук. Эй-эй, ўдыр-влак, мо пеш...

Соня. Пеш, пеш интересне улына, садлан каена.

Майрук. Интерес дене огыл, ончыза...

Соня. Интересне, пеш интересне.

Майрук. Э-э-э-э, ўдыр-влак, мом ыштылыда? Семен Петрович,
пагалымем, тендан ойда... мый, мый декемат мийыза. Натале... *(Ку-
мытынат каят, Натале ужатен лектеш, сцена шенгелне Майрук му-
раш тўналеш, муру койын умбаке кая, Натале мөнгеш пёртылеш.)*

Семен Петрович. Онгай ұдырамаш. Тыланда полшаш?
Натале. Мом те, мый ноен омыл...

Семен Петрович, ұстембачын ате-ўзгарым налын, кухныш нангая, пёртылеш, эше ик гана нангая.

Натале (*икмыняр жап, тарваныде, шып шога*). Молан тыге шў-
мем лектын вочшашла кыра? Можо туге тургыжландара? Шкемым
шке ондалем. Мый йоратем тудым, йоратем. Семен Петрович... Сеня...
(*Марийжын фотосўретшым кидышкыже налын.*) Иван, молан нимом
от ойло? Орынат? Мый шкежат, Ванечка, орынам. Шижам: ордыж гыч
ончымаште, очыни... Тыге ок лий. Нимом ыштен ом керт. Йоратем.
Семен Петрович. Наталья Ивановна, колыштса, мый ты-
ланда...

Натале. Қаласынеда: те шкет-пёръен, шкетланда йөсө, воктен-
да лыжга чонан, кумылзо енг лийже.

Семен Петрович. Уке, мый ойленам ыле...

Натале. Орат веле, мемнан гае шкет ұдырамаш ўмбаке молан
шукынжо тыге ончат? Шкет ұдырамашлан садыгак пёръен кўлеш, ты-
ге огыл мо?

Семен Петрович (*сигаретым пижыкта*). Ом ўчаше, шкет ұды-
рамаш ўмбаке тыге ончышат уло дыр. Кумда пасу покшелне шкет шо-
гышо пўнчылан изи лыжга мардежшат кугу тўтанла чучеш. Шыжым-
се, первый гана вочшо пушкыдо лумжат пўнчын кап-кылжым кыл-
мыкта.

Натале. Шкет пўнчын воjšо пеггыде гын, нимагай тўтан мар-
дежат, тале лумат шучко огыл.

Семен Петрович. Мо? Тыланда йөсө?

Натале. Уке-уке, чыла сай. Ида кай. Шинчалтыза пыртак.

Семен Петрович эркын пўкеныш шинчеш, икмыняр жап шонкален шинча.

Натале. Мый шукертсек йоднем... Ме тендан дене пеш самырык
огынал. Тендан ешда кушто, молан але марте шкет иледа?

Семен Петрович (*изиш лиймеке*). Латкок ий ме Зина ватем
дене вычыл-вычыл, манаш лиеш, келшен илышна. Кенета ала-можо
тыге лийын кайыш... Икманаш, ойго. Мый дечем тудо лектын кайыш.
Весым йоратен. Кузе йоратен, молан? Қызыт мартеат умылен ом керт.
Чылажат омыла чучеш. Тудо ола гыч ме эргым дене лектын кайыш-
на. Ынде вот шочмо кундемыште улам. Вуют чалемеш, а илышым кеч
адак угыч тўнал.

Натале. Тендан эргыда уло? Мый пален омыл. Кугу?

Семен Петрович. Сашенька мыйын профтехучилищыште
электромеханикым шымла. Қокымшо курсьшто.

Натале. Ачажын корным тошка. Аважым шарналта?

Семен Петрович. А кузе тудым мондет, шарна. Шке йоча-
жым кудалтен кайыше ұдырамашым ава манаш йөсө. Но мом ыштет,
ава — авақ кодеш. Шижам, южгунам аваж верч чот ойгыра. Но эр-
гым мый тудлан ом пу. Те нелеш ида нал...

Натале. Ойлыза, ойлыза.

Семен Петрович. Зинан лектын кайымыж деч вара неле ыле.
Қаласен мошгаш лийдыме неле. Ныл ий эртыш, а қызытат... Кене-
жым, латнылымше июльышто, рейс гыч мөнгө толам, ұстембалне чо-
ным кочшо серыш. Йокрок лие. Сашам пионер лагерь гыч шке декаем
налым. Пырля машиныште кошто. Илыш тёрланымыла чучаш тўна-
ле веле, а мыйым у ойго вучен. Мыйын машиныш йўдым рейс гыч пёр-
тылмө годым йўшө шофер керылте. Мыйын ик сусыр палат уке, а
Сашан кидше кўрылтын, вуйжат... Вот кузе лиеда.

Натале. Ой, юмыжат, а ынде?

Семен Петрович. Қызыт Саша тёрланен, таза. Больница гыч
лекмекше, чыла тиде шучкым мондаш манын, тышке толна.

Натале. А ватыда тидын нерген пала?

Семен Петрович. Уке, Наталья Ивановна, огеш пале. Мый каласен омыл. Күлөшүжат уке, шонем. Эргым дене коктын когыньнан илышыштына тудлан вер уке... Наталья Ивановна, мо таче ме эре мыйын нерген кутырена? Тыге чоным почын мутланымаш лектын гын, каласыза, молан те еш деч посна иледа? Ончылгоч каласем, йодышем неле гын, огеш күл, ида ойло.

Натале. Уськов нерген тыланда каласыме огеш күл, шонем. Шкат ужыда, могай тудо айдеме.

Семен Петрович. Чаманен каласаш күлөш, мый тудым чүчкыдынжак ом уж. Тылзе эртыш, тудо мый дечем түрлө семен коранаш төча. Уке шенгечем пашазе-влак ончылно мыйым воштылаш тырша.

Натале. Мыйын шүем пуйто шиже. Тендан толмеке, тудо первый кече гычак... Ну, икманаш, тудын дене йөсө, Семен Петрович. Те тудын дене пырля огыда керт, да огеш күл. Тудо уда айдеме. Тудлан лийынак мыйын Иванем пытыш. Иван тале энергетик ыле, тиде заводым чоңымаште первый кече гычак ыштен. Ик ситыдымашыже ыле — йүаш йоратен. А Уськов, өрдыж гыч ончен, куанен воштылын — тиде эше шагал, чот полшен веле... Ынде ятыр ий лиеш. Шыже йүдым, вучем, Иван кокымшо смена деч вара толшаш ыле. Шижам, чонем чон олмышто огыл, жап эртен, а тудо уке. Вашлияш лектым, уремыште тунам пыкемыш ыле. Мемнан пөрт деч иктаж лу йолтошкалтыш өрдыжтө савар воктене ен кня. Ну, шонем, тыгай йырнык койышлан почкалтарем. Нигунам тыге уремыште йүшө кийылтын огыл ыле. Чот шыдешкыме дене вурсаш тунгалым, а тудо йүкымат ок пу. Кенета шижам: тудын шүлышыжө уке, — кычкыраш тунгалым, калык погыныш. Пөртышкө пуртышт. Врач-влак каласышт: «Аракалан лийын». Палем, йүаш эре Уськов пуэден. Кызытат пашаште южыштым йүкта. Нунышт вара тудым моктат.

Семен Петрович. Ом умыло, кузе тыге пашам ышташ лиеш. Мыйын кычкырыме шуэш. Уло йүкын кычкырыме!.. Тыгай начар режиман вакуумный конгаш шергакан металл нимолан огыл йомеш. Пеле утла никелевый сплав конгашак кодеш. Уральште тыгай конгавлакым шукертак алмаштеныт. Дирекцийыште пырля кутырымо годым чыла шотлен налме лектышым луктын ончыктышым — пайда куд гана кушшаш, пуйто чылан келшышт. Уськов гына шуйкала... Мыйым эртак икте тургыжландара — кузе тыге пашам айда-лийже ышташ лиеш? Цех куд тылзе жапыште шүдө кумло тужемаш никель пучым пуэн огыл. Воспитательный паша нигөлан огеш күл. «Лишыл ялла гыч улыт, — шорык күтү дене иктаж, мом нуным туныкташ!» — манеш. Кузе цех вуйлатыше шке пашаенже-влак нерген тыге каласен кертеш? Теве-теве пудешталтам, чытышым...

Натале. Кредалмаште вий огыл, уш лийже.

Семен Петрович. Ятыр жап ик верыште шинчыше вүд пунышкаш тунгалеш. Чыла шүртө мучаште...

Самырык пашазе В а н я куржын пура.

В а н я. Семен Петрович, айста вашке цехыш. Аварий!

Семен Петрович. Мо лийын?

В а н я. Варькан Генаш... вакуумный конга пудештын...

Семен Петрович. Кудыжо?

В а н я. Василий олмеш, конга дене... кокымшо сменым...

Семен Петрович. А Мичутовшо?

В а н я. Тудо йүшө, уремыште... Миен огыл, вот Генаш кокымшо сменым...

Семен Петрович. Кө күштен? Кө?

В а н я. Конга нагрузкым чытен огыл. Левыше күртнө Генашын кидшым, чурийжым чот йүлалтен. Эше ила, но пеш нелын... кычкыра.

Семен Петрович. Аварийныйым ўжында?

В а н я. Да, врач миен, но кучашат огеш лий: чот йүлен...

Семен Петрович. А конга?

Ваня. Почмак шога.

Семен Петрович. Вет пүтынь цех йўлен каен кертеш... Молан, молан? Смена деч вара конгам йўрташ ойленам ыле. Кумшо конга нимогай температурный режимым огеш чыте...

Ваня. Квартал пыта... план...

Семен Петрович. Сонгыралан, ужамат, уло йўкын кычкы-рыман. Наталья Ивановна, те каныза, мый куржам.

Натале. Уке. Мыят. *(Чыланат куржыт. Изииш лиймеке, урем дене ййшю егын мурен кайымыже шокта. Омсаике йдырамаш пура. Сайын чиен, ийгот шот дене 30—35 ияш наре, кидыштыже чемодан.)*

Зина. Озашт уке мо? Кõ уло? *(Чемоданжым покшеке шынден, йыраш ончытеш.)*

КОКЫМШО СҮРЕТ

Завод. Цех вуйлатышын кабинетше. Устел, пүкен-влак, телефон, пырдыжыште схема-влак.

Уськов *(телефон дене мутлана)*. Йõра. Чыла терген налам. Тау. Чеверын, Юрий Анатольевич. *(Трубкам пышта, омсаите — подылышо Мичут Васлий.)*

Мичут Васлий. Разрешитлыза, Василь Васильич? Мый тендан дене работать не буду. Хватит. Увольняюсь.

Уськов. Тый шич.

Мичут Васлий. Мыйым пашашке не допускать? А мый шке — вот заявление, — по собственному желанию каем, и чыла, и нимом ыштен огыда керт.

Уськов. Тыйым нигõ ок коранде. Цех начальник, мый...

Мичут Васлий. Тендам тудо не считает.

Уськов. Кõ?

Мичут Васлий. Кõ, мом?! У мастер. От шинче, Пүнчер марий йыдалым кудалтен. Уральш миен толын, оза лийын!

Уськов. Ну, йõра, тый пеш ит кычкыре.

Мичут Васлий. Мый прямо скажу — ок келше мыланем тудо, не нравится! А мый что — обязан? Нет, я не обязан. Ынде вакуумный конгада йывылдик! Кõ работать будет? Мый? Шиш!

Уськов. Тый кызыт мõнгышкет кае, мале.

Мичут Васлий. Ну, мо вара, подылынам, не скрываю! Мый вет ом шылте, вик ойлем — подылынам.

Уськов. Кушто кызыт шкеже?

Мичут Васлий. Цехыште ыле. Володька ден Петям поктен колтыш, а мый тендан деке. Меже тендан дене тошто йолташ улына. Тезки! Тендан дене лучше. Те огыда вурсо. Тудо толын веле, чыла вере нержым шўшкеш.

Уськов. Планым кўрлеш, мый тудлан...

Мичут Васлий. Пашазе классым обижая! Тушеч поктен колтеныт, а тыште кертам маншыла тынгалана. Но нас не обманешь. Мыйым чыла вере ўжыт.

Уськов. Кечывалым йўмыжõ огеш кўл ыле

Мичут Васлий. Володькан мокмыр, вот Петя кондыш. Вате мыйым тыште ыштымылан вурса, а вет семья-то дороже. Садлан мый вес вере каем. Тиде мастер дене садыгак шотым муаш огеш лий.

Уськов. Тый, йõра, мõнгышкет кае, мый кутырен налам. Тендам обижаяш ом пу.

Мичут Васлий. Тезка. Йынгыр-йынгыр кўлеш?

Уськов. Кунаре?

Мичут Васлий. Тариф тоштак. Больницыш каем, Генаш дуракым ончалам.

Уськов. Кастане мõнгышкеш пурет.

Мичут Васлий. Понятно. Сделаю. Йõра. С приветом! *(Кая.)*

Уськов (телефон трубкам налеш). Парткомым. Тиде мый, Уськов. Юрий Анатольевич, калык туманла. У мастер Казаков дене ынешт ыште. Утыждене шылтыкым кычалтылеш. Очыни, мыйын олмыш шич-неже. Калык эре толеш, паша гыч каяш ойлат. Мом ышташ?.. Тергем. Йбра. (Трубкам пышта.)

Соня пура.

Соня. Мо тиде тыгай, Василий Васильич? Молан иканаште кум конгаге чарен шогалташ? На ынде, цех петырна. Конга никель сплав-ым огеш пу гын, меже мом ышташ тўнгальна? Кудывечым эрыкташ? Уке-е! Ме, ме комсомол погынымаште план деч уто вич тўжем никель шўртў мундырам пуаш сўрен улына! А ынде мо, шоякыш лек-таш! Мичутов арня дене уремым шергылтарен коштеш, а ме планым кўрлаш? Уке-е! Мастерлан тау, таче нуным кумынек поктен колтыш. Цехыште кечывал кече дене йўмашым тарватеныт.

Уськов. Цехысе воспитательный пашалан мастер оза, а мемнан деч планым йодыт. Чын огыл мо, пагалыме секретарь?

Соня. Молан тугеже конга-влакым йўрташ каласен улыда? Мо-лан?

Уськов. Ваня пиалан рвезе. Тыгай ўдыр дене илышым чогаш — чынжымак пиал! Мый ом кўране, а куанем! Моктем! Пагалыме Со-нечка, конгам чарен шогалтыме нерген тый дечет первый колам, да тыйын семынетак уло кўргем шолеш!

Соня. Тугеже, Семен Петрович шке вужа ыштен мо? Молан?

Уськов. У еглан, ужат, пешыжак огеш келше.

Соня. Конгаштыже Семен Петрович чынжымак эшкыкым муын гын, ачалаш але алмашташ кўлеш. Генаш тебе ала тидланак лийын... Ик сменижымат пыкше-пыкше чыта, маныт ыле, а Генаш кокымшы-лан кодын.

Уськов. Кўлан-гынат тыге кўлын...

Соня. Ялыште аваже шкетын ила. Пўртышт тошто. Генаш шы-же марте аважлан у пўртым нўлтен шындынеже ыле. Кермычымат монь нале... Ынде аважлан мом каласена?

Уськов. Тергаш тўнгальна. Комсомольский организаций кугу вий, полша, шонем. Мемнан ялысе Вўдыр Ййван «самырык уш самы-рык пўрў дене иктак» манеш ыле.

Соня. Тачак погынымашым эртарена. А конга шотышто кузе?

Уськов. Кў тыге ыштен — тудын деч йодман.

Соня. Ме йодына. (Лектын кая.)

Ваня пура.

Уськов. Ну, лийынат?

Ваня. Кызыт гына тушеч толам.

Уськов. Кузе вара?

Ваня. Утарен огыт керт докан. Чот йўлен...

Уськов. Мом ойла?

Ваня. Кутырен огеш керт, чыла пидме. Тебе ОТК гыч. (Кагазым шуалта.)

Уськов. Нигўлан нимом ўшанаш огеш лий. Тыйже мом онченат? Ну, йбра, мастер мемнан деке жаплан веле толын...

Ваня. Кузе тыге жаплан веле?

Уськов. Самырык коммунист лийнет, партийыш пураш мый де-чем йодат...

Ваня. Василь Васильич, те шарналтыза, конгасе эшкык нерген Семен Петрович первый кече гычак ойлен ыле...

Уськов. Ойлаш лиеш. А план? Тудо ала Геннадийжылан верч лўдын шогалтен?

Ваня. А Геннадий вес семын ойлен ыле...

Уськов. Партийыш пурынет, а уставым сайын шымлен отыл, ужамат.

В а н я. Эр гыч тўнгалын йўд марте Семен Петрович пристаньыште лийын, ятыр оборудованийым кондымо.

У с ь к о в. Вот тыге, кўштен да лектын каен.

В а н я. Ала... Тыге тудо ыштен огеш керт, шонем. Таче йўдвошт мален огыл. Заводын ончыкылыкшо нерген шонымашыже онгай. А Генашым конга деке шогалтымылан чот сырен ыле, вурседыле...

У с ь к о в. Вуйлатыше-влак дене ик мутланымаш лийын. Йодыч... Кўм мастерлан шогалташ лиеш — тореш от лий, шонем, кушто от пале — полшена...

В а н я. Мом те, Василь Васильч?

У с ь к о в. Мыят вигак вуйлатыше шочын омыл. Ит өр, мый тыланет ўшанем.

В а н я. А Семен Петровичше молан ок йөрө? Пашазе-влак кўчык жапыште тудым йўратен ышындышт, манаш лиеш. Кеч-момат писын ышта, кидше модеш веле. Продукцийым куд пачаш кугемдыме нерген ойла.

У с ь к о в. Ужат вет, Генаш дене мом ыштен.

В а н я. Шем пий кочкын, ош пийлан йолаже.

У с ь к о в. Ончылнет вуйлатыше шога. Тый тудын деч партийыш пурташ йодат.

В а н я. Чыным ойлем гын, огыт пурто, маннеда?

Тиде жапыште телефон йынтырта, Уськов колыштеш.

У с ь к о в. Да. Поро кече. Йōра... Йōра! Кызытак? (*Трубкам пышта.*) Пўртўсым аралыше член-влак вучат. Геннадийын тазалыкше кузе — пален шога. Иктаж-мо гын, вик мыланем увертарет. Кутырен келшышна, шонем. Эше илаш тўнгалат веле, вует йыр сайын шоналте. Кō тыйым пашашке налын? Кōлан тыште ўшанат?.. (*Лектын кая. Вания өрын шоген кодеи.*)

Семен Петрович пура, чурийже тургыжланыше.

Семен Петрович. Кушто?

В а н я. Пўртўсым арала.

Семен Петрович. А тый тыште мом йомдаренат?

В а н я. Генаш дене лийынам.

Семен Петрович. Чот йōслана?

В а н я. Тыгайым ужаш... (*Кидшым лупшалеш.*)

Семен Петрович. Мастерын польшкалышыже улат, каласе, вакуумный конга-влак кўлешан температурный режимым пуэн огыт керт. Тидым первый кече гычак ойлем. Мастерлан ўчим ыштен, начар конгам кок смена почела йўлалтат. Нимогай — технический расчет деч посна. Мом шып шинчет, умылтаре! Кугу завод деч тораште улына, ошма коклаште, туге мо? Никель пуч, мундыра-влак кушто кўлыт — леш сайын палат... Молан тугеже?

Тиде жапыште М а й р у к пура.

М а й р у к. Вась-Васьше кушто?

В а н я. Пўртўсым арала.

М а й р у к. Мо тыйжат леш интересне улат, тудын пōртшым оролаш пийже уке мо? Пеш осал, коштан пий, шужен кийымыж дене аламо тынаре кочкын колта, шонет? Ой-ой! Алаша гай кугу пий шинчырыште шога.

В а н я. Пōртым огыл, пўртўсым арала! Пўртўсым — эгерым, чодырам, уалам, яндар вўдым!

М а й р у к. Эр годсек конга-влак шогат, мыйын продукцием смена мучаш марте веле сита, а умбакыже? Мыланемат ала ужар олыкыш, шуанвондо коклаште шылмыла модаш, а? Тиде мо тыгай?

Семен Петрович. Пресс-станокдам ик жаплан кодаш верештеш.

М а й р у к. Мо, мыйже ынде молан ом йөрө? Шўкшō йыдал се-мын луктын кудалтынешт мо? Самырык вий... Пеш тугай улыда!..

В а н я. Вигак шүкшө йыдал...

М а й р у к. Теве тышан кеч шүшкыл пыштыза, а шке кугу сөтөркә мушкындем нигөланат ом пу.

В а н я. Те колыштса, Марья Степановна!

М а й р у к. Тунемме уке, садлан? Мый вет, лучко ияш ўдыр, йыдал дене заводуш толынам. Ачай-авай туныктен кертыв огытыл. Йо-ча-влак пөрт тич, а эн кугужо мый... Вот изинек тыршем. Теве кидем вўр лекмешке вўдотыза налеш ыле... А ынде?..

Семен Петрович. А ынде сита. Тендан пресс-станокда шке ўмыржым илен эртарен.

М а й р у к. Ой, шукертак. Теве тидлан (*Уськовын шинчыме пўкеныйш ончыкта.*) мыняр гана ойленам, а тудо мо, шке суртшо верч ойгыра. Ме керек. Мастер-вакым нершовыч семын вашталтылеш. Шке веле келге вожан тудо гай лийын!

В а н я. Шижам, Семен Петрович! Руалаш гын, руалаш?

М а й р у к. Тый, плотник Ванька, шыв лий! Колым ияш ит туныкто. Чыным ойлем вет, Семен Петрович?

Семен Петрович. Те кызыт, Марья Степановна, конга воктене кўлыда. Йўшө-влакым сөрвалаш огына тўнал.

М а й р у к. А мыйын мушкындем кōлан?

Семен Петрович. Конга деч посна цехыште нимом ышташ? М а й р у к. Тидыже тыге...

Семен Петрович. Конгалан кўлешан температурный режимым пуымеке, тендан мушкындыда ик деталь дене ок серлаге. Продукций куд ганалан шукемеш. А те ик жим дене ик детальым гына ыштен кертыда.

М а й р у к. Моло пашалан чараклаш тўналам?

Семен Петрович. Кызыт пеш сай йон. Конга алмаштыме жапыште пресс-станокдамат луктын шуэна.

М а й р у к. А вара?

Семен Петрович. Тиде жаплан тунемаш колтена. У прессым шындымеке, те шке верыштыда ик жим дене шым-кандаш детальым ыштышаш улыда. Вичияш планда тендан шкендан гына мо?

М а й р у к. Мо, кидем пыштенам ыле...

Семен Петрович. Кеч-кушко ит тўкнө — лач ик тачысе кече дене гына илена. А ончыкылык нерген кō шонышаш? Мемнан ылышын моторлыкшо, тудын кугорныжо — тенгечысе гыч тачысе кечыш, а тачысе гыч — эрласыш. Идалык, коктыт, кумыт, лу, коло ий ончыктымо, кузе, мыняре лийшаш? Уке гын почеш шўдырнет.

М а й р у к. Огылланже ынде пешыжак огыл да... А тый, Семен Петрович, пеш... Ну йōра, ом ойло...

В а н я. Мария Степановна каласа гын...

М а й р у к. Тыйжат мо пеш интересне улат. Ик жим дене — шым-кандаш ўзгар. Вот ты жапышке илен шуам гын, ял озанлыкнам вораңдарена ыле. А кызыт мо? Пылтон-полтон — ик ўзгар. Чынжымак, вийым ешараш гын, тыгай нелытан сөтөркә ятыр ыштен кертеш. Вийжым вет шижам — сита-а! Ушан вуй шўдө вуйым пукша, а шўкшө вуй шкежат шужен шинча. Келшем, Семон, оет дене келшем. Но чынжым каласаш гын, ончычшо изиш лўдымат, шижыч чай?

Семен Петрович. «Пучымышым шолташ пижынат гын, ўйжым ит чамане». Тендан ялыште Васек Йыван тыге ойла ыле вет?

М а й р у к. Пучымышыжо пучымыш, а шукурак детальлан йынгыр-йынгыржат кушкеш чай?

Семен Петрович. Акшат кушкеш, чапшат нөлтеш, а эн тўнжө — эллан чапле никель продукций лиеш. Гаче, смена пытымеке, чылан погынен кагашена.

М а й р у к. Куржам, шкена-влаклан каласем. Сита, манам, шогавуй дене кугу пасушто почанаш. Шўмемланат пыр-пыр веле чучеш. Теве тыште колышт ончо-ян чынак?.. Тиддеч ит өр. (*Уськовын шинчыме пўкеныйш ончыкта.*) Тудо вет талди вараш дене иктак. Меат ын-

де олык тумна огынал. Шеме дене ошыжым ужына. Адакшым теве, вўдотызан гынат, кидна уло! *(Лектын кая.)*

Ваня. Семен Петрович, тўгалашыже тўгалыда, а вара кудалтен лектын огыда кай?

Семен Петрович. Кеч-могай у пашаште тўгалтышым огыл, а мучашым ончо. Кушко мыйым колтынет?

Ваня. А Генаш дене иктаж-мо лиш гын?

Семен Петрович. Лийшаш лийын, ончыкыжым ынже лий.

Ваня. Партийыш пуртымо годым колан ўшанат? Вуйлатышылан але...

Семен Петрович. Кеч-кунамат чапле пашалан, сай койышлан ўшанат. А молан йодат?

Натале пура.

Натале. Уке мо?

Семен Петрович. Мыят вучем. Конга-влак шогат. Мом-гынат тўгалаш жап.

Ваня. Семен Петрович, мый цехыште лиям. *(Кая.)*

Семен Петрович. Тўгалме пашалан изи чарак мешайымым омак йорате. Металл, шергакан металл аныклатеш. Температурный режимым ныл тўжем киловаттлан кўзыктена.

Натале. А конга пырдыж?

Семен Петрович. Туштак шол пашаже. Тиде металл деч чыла налаш лийме годым молан шанчаш падырашым чаманаш?

Натале. Нарядеш киддам пыштыза. *(Кагазым шуялта. Семен Петрович, кагазеш кидшым пыштен, пўкеныш шинчеш.)* Мўнгыштў лийында?

Семен Петрович. Уке.

Натале. Кунам каеда?

Семен Петрович. Конгам пужаш тўгалына — мыняре шуйна, каласаш йўсў. Пашазе-влак смена деч вара полшаш сўреныт. Жап ок вучо.

Натале. Тендам вучат.

Семен Петрович. Кушто, кў? Те мый дечем ала-мом шылтеда?

Натале. Те шке шылтеда.

Семен Петрович. Мыйын ийготышто тыге кояш сўрал огыл, но мый эре тендан нерген шонем.

Натале. Огеш кўл.

Семен Петрович. Те огыда пура гынат, мый тендан деке садыгак мнем ыле. Цехыште шуко тўрсыр... Волгыдо кечыйол семын те вийым пуэн огыда шого ыле гын... Тачысе йўдым шкетын кодмекем, тидым путырак шижым.

Натале. Мый тыланда ўшанышым, но...

Тиде жапыште омса почылтеш, Зина пура.

Семен Петрович. Тый?

Зина. Мый, Сеня, мый.

Натале нимом пелештыде лектын кая. Семен Петрович почешыже кайыныже ыле, вара чарнен шогалеш.

Зина. Вучыдымын толын лектынам. Жапыштыже огыл. Поро кече!

Семен Петрович. Поро.

Зина. Ме закон почеш ойырлен огынал. Мый эше илем. Садлан весе дене тый ушнен от керт.

Семен Петрович. Шочмо эргычым кудалтен лектын кайымет годым молан законжым монденат? Икманаш, тыште цех вуйлатышын кабинетше...

Зина. Саша кушто?

Семен Петрович. Ынде Саша күлеш лийын?

Зина. Йүдшө-кечыже эре тыйын паша, паша, а мый керек. Са-мырык ўдырамаш ни кинош, ни театрыш, ни танцыш ит кай.

Семен Петрович. Ныл-ий жапыште мый тудлан аважат, ача-жат лийынам. Тый ик ганат палаш төчен отыл. А тудым вет тый ыш-тенат, шке шөретым пукшенат. Кузе тыге, могай вий тыйым шке йо-чат деч коранген керте?

Зина. Изиж годым мый эре онченам, а вара тый. Мо тыште удаже?

Уськов пура.

Уськов. О-о-о, тыште...

Зина. Поро кече. Зинаида Казакова. *(Кидшым шуялта.)*

Уськов. Василий Васильевич Уськов.

Зина. Те нелеш ида нал. Ме тыште ик паша нерген...

Уськов. Те кушеч улыда?

Зина. Мый... Урал гыч.

Уськов. Пеш йөра, пеш йөра. Командировкыш? Паша опытым...

Зина. Так мый вучалтем. *(Семен Петрович ўмбаке ончен, каяш гарвана.)*

Уськов. Семен Петрович, күлеш гын, мый тендам ом кучо.

Зина. Нелеш ида нал, Василь Васильич, тендан дене палыме ли-яш пўралтын улмаш. Тау. Эше ик гана веле огыл вашлийына, шонем. Кызытеш, Сеня. *(Лектын кая.)*

Уськов. Лыжга, мотор ўдырамаш. А те шылтеда, нигунам ой-лен огыдал. Ватыда огыл?

Семен Петрович. Ожно лийын.

Уськов. А кызыт?

Тиде жапыште Натале пура.

Уськов. Наталья Ивановна, ох, изиш вараш кодла, ышда уж, Семен Петровичын ватыже толын. Лыжга, шўмеш пижше ўдырамаш. Мастерна тыгай моторым калык коклаш лукташ лўдеш, очыни. Со-лалтенат кергыт. Ай да мастер! Мөнгыда кайынеда — кайыза, кайы-за, тыгай нерген йодмат огеш күл, тугакат чыла раш...

Семен Петрович. Конга-влак..

Уськов. Ай, шуэш. Наталья Ивановна, витле кудымшо заказ кунам?

Натале. Ме вет нигунам кучен огынал, но конга...

Уськов. Кокымшо сменылан колтена.

Семен Петрович. Тиде лийын огеш керт.

Уськов. Мый Соловьева деч йодам.

Натале. Варинов колышаш гай кия, тиде шагал. Эшеат тыгай конга...

Уськов. А планжым мо дене пуаш шонедат?

Семен Петрович. Дирекцийште ойласен келшыме деч вара тылзе жапыште технический расцвет нерген кутырен огына керт. Тидын нерген иктаж-кушто каласаш гын, ниго огеш ўшане, но тиде чын. Тўр-лө семын тыгай мутланымаш деч те корангаш төчеда. Мо деч те лў-дыда? Мо деч? Мый таче вик йоднем, цехын парторгшо ончылно.

Уськов. Вес режим дене ышташ пашазе-влак эше ямде огытыл.

Натале. Кузе тыге ямде огытыл? Молан техучеба нерген погы-нымаште эре мутым гына пуэда? План шенгелан шылме ок күл. Ты-ландат план — мотор шомак, начальство ончылно койышланаш йөн, а мыланна кылмыж дене черланыше семын чытырен-чытырен станок воктене шогыман.

Семен Петрович. Техсоветыш те ышда мий, а тушто...

Уськов. Кызыт вет у секретарь. Тудын дене эше кангашаш кү-леш. Тошто секретарьым тыгай пашаланак корандышт, те у ег улы-да, чылажым огыда пале.

Натале. Меже палена — молан коранденыт, теат пеш сайын шинчеда. Молан чаракше?

Семен Петрович. Пашазе шке жапшым станокымак ачалеи эргара. А ме ойлена: расценка кушкын! Чын, расценка кушкын, а пашадаг тудак кодеш. Көм ондалена? Молан? Пашазын чапшым чынак эше күшкө нөлгаш шонена гын, тудлан, очыни, ұшанапш күлеш. Кидышкыже чапле дечат чапле станокым, у конгам пуыман.

Тиде жапыште С и м а куржын пура, почешыже В а н я.

С и м а. Натале акай, Семен Петрович! *(Ойлен огеш керт, шортапш тўналеш.)*

Натале. Мо лийын, Сима? Лыплане!

С и м а. Чечас, чечас. Ом керт.

Натале. Ну, ну. Сита. Огеш күл.

С и м а. Қызыт гына, больницыште...

Натале. Мо? Геннадий?

С и м а. Тудым утараш ик йөн гына кодын...

Семен Петрович. Могай, Сима?

С и м а. Врач-влак ойлат: Геннадийын вўржө шуко пытен, садлан пеш содор тебе тыгай группан вўр күлеш. *(Кагазым шуялта.)* Тиде пытаргыш йөн, маныт. Пеш чот йўлен.

Уськов. А олесе больницыш нангаяш огыт ойло? Тыште...

Натале. Ола марте намиен огыт шукто. Тыштак полшыман.

С и м а. Мыйын вўрем тергаш налыч — ок йөрө, маныт. Мый тудлан пытаргыш чўчалгыш марте чыла пуэм ыле. Илыже гына...

Уськов. Тысе врач-влак тыгай неле операцийым ыштен огыт керт. Олашкак колташ күлеш.

Натале. Мом те ойледа? Тудым кучаш огеш лий, а те — олаш! Семен Петрович...

Семен Петрович кенета ўстел деке мия, пусақыште шогышо аппаратым включатла. Кидышкыже микрофоным налеш. Тудын йўкшө пўтынь нех мучко репродуктор гоч йонга.

Семен Петрович. Йолташ-влак! Те паледа, таче йўдым самырык пашазе Геннадий Варинов вакуумный конга воктене кугу энгеқыш логалын. Тудын илышыже шўртө мучаште кеча. Қызытак, пеш содор кокымшо группан, таза енгын отрицательный резусан вўржө күлеш. Кө шке йолташыжлан полшен кертеш?

Чыланат тургыжланен вучат. Икмынар жап гыч нимогай йўк-йўанат уке, лач Симаи шортмыжо жапын-жапын шокта.

Йўк. Мый!

Вес йўк. Мыйным налышт!

Кумшо йўк. Геннадийлан мый пуэм.

Нылымше йўк. Мый!

Визымше йўк. Мый кызытак!

Йўк. Чыланат пуэна, чыланат!

КОКЫМШО УЖАШ

КУМШО СҮРЕТ

Натальян пачерже. Шовыч почылтмо деч вара пөлемыш, нелын тошкалын, Семен Петрович пура. Шижалтеш — тудым келге шонымаш авалтен. Эркын ўстел деке мия, вара пўкеныште улшо аккордеоным налын, эркын шокташ тўналеш. Мура семже ойган. Шоктен чарнымеке, аккордеоным шында. Шке пөлемышкыже эрта. Омсапте Мичут Васлий.

Мичут Васлий. Эй, Пўнчер марий, пыжаш гычет лек-ян! *(Семен Петрович лекгеш.)* Ну, кузе, мемнан деч посна ласкан ыштет?

Семен Петрович. Тый молан толынат?

Мичут Васлий. Тый денет рошотым ышташ.

Семен Петрович. Тугеже мом вучет, тўнал.

Мичут Васлий. Милицийым ўжат?

Семен Петрович. Мыйын шкемын вием сита.

Мичут Васлий. Мый паша деч посна шинчем.

Семен Петрович. А мо, ўнарет уке мо?

Мичут Васлий. Мыйым нигуш огыт нал.

Семен Петрович. Чын ыштат.

Мичут Васлий. Мыйын ешем уло. Нуно кочкаш йодыт. Кум эрге, вашке ўдыр лиеш. А тый шкетын улат, ешетым кудалтенат. А мый кудалтен ом керт. Нигунам ом кудалте.

Семен Петрович. А тыйын вуйышкет арвам оптеныт мо?

Мичут Васлий. Да, арвам, арвам, арвам!

Семен Петрович. Тугеже, шольым, тылат мардежан пасушко кайыман.

Мичут Васлий. Игылтат?

Семен Петрович. Пасушто туту шурно шочмеке, комбайн сай пырчым ик бункерыш пога, а арвам вес вере почкалтара.

Мичут Васлий. Тугеже, тый мый дечем от лўд?

Семен Петрович. Ужат вет, шылын углаш шонем.

Мичут Васлий. Мый дечем чылан лўдыт ыле. Вась-Васят лўдеш.

Семен Петрович. Лўдмыж дене тыйым тынарыш шуктен.

Мичут Васлий. Кў ойлен, кў?

Семен Петрович. Тидым ужаш неле огыл.

Мичут Васлий (*аракам луктеш*). Подылына. Кондо стаканым.

Семен Петрович. Йўратыме эргыч деч шолыштынат? Аракаланже кў деч кўсынленат?

Мичут Васлий. Начальник мемнан — звучит гордо!

Семен Петрович. Таче ик атылан пуа, эрла, кумышто... А вара? Кидем ару манат, уке, шойыштат. Енғын яндар оксажым лавыран кидышкет налат. Налмет годым кидетым огеш когарте? Ег окса дене логаретым темен, уремым шергылтарен коштат. А тыйын олмешет самырык рвезе, Гена йолташет, шонго аван ик эргыже, йўратыме эргыже...

Мичут Васлий. Мо, мо лийын, ит шуйо, ойло вашке?

Семен Петрович. Тудын илышыж верч пўтынь цехысе, уло завод пашазе-влак ик ег семын кредалыт. Шке вўрыштым пуат. Но ўшан нимогаят уке.

Мичут Васлий. Шойыштат, шойыштат! Тудо илышаш! Ойло, мыскарам ыштем, ман!

Семен Петрович. Чын ден шоям ойырен от мошто гын, лек да кай!

Мичут Васлий. Гена, Генка! Эх-х! Васлий, Васлий. конга мастар — нўнчык патыр. Сакаш кўлеш тыйым, сакаш!

Семен Петрович. Мемнан марий кундемыште ожно шун кермычым гына кид дене кырат ыле, а кызыт шергакан металлым левыкташ тўналме. Никель дене ыштыме ўзгар элнан чапшым нойдара. Тыгайым кушто, кунам ужынат? Яллаште шочын-кушшо самырык рвезе-ўдыр-влак завод пашазе радамыш ушнат. Самырык завод, рвезе пашазе класс вурс семын шуаралтыт. Мыланна ўшанен, станоком, вакуумный конгам пуат. На, ыште, тый оза улат!

Мичут Васлий. Давай, мастер, почко! Кеч ик гана айдемын чон шомакшым колам. Пылышем кушкедалтмешке тонгдыл!

Семен Петрович. Мыняр тўжемаш продукцийым йомдарыме, шотленат, уке? Тый шкетын мыняре шолыштынат?

Мичут Васлий. Тонгдыл, чот тонгдыл!

Семен Петрович. Наталья Ивановна, Сима, Со́ня, Мария Степановна, моло ончыл пашазе-влак заводу ончыкылыкшо нерген

шонат. Нунылан вес оборудованийым шындена, а те кум тенге дене кўсылен коштса! Ончалына, кō кузе илаш тўналеш.

Мичут Васлий. А начальник озаланаш ок пу.

Семен Петрович. Тый тудлан кў полатым ыштен пуэнат — тетла от кўл.

Мичут Васлий. Кушеч палет?

Семен Петрович. Но тидыже вет тыгак.

Мичут Васлий. Тудо тыйын кайыметым вуча.

Семен Петрович. А тый кузе шонет?

Мичут Васлий. Я шыматышын, я шыталышын кояш тўналеш, а паша шот огеш лек.

Семен Петрович. Молан?

Мичут Васлий. Тудын садше — олма, вишня, кугымөр — пазарыште кўжгō парышым пуат, дай бог. Кажне шыжым мый сōснажым режу, тебе тыгай ныл сōснам куча. Пазарыште шыжым мыйын ватем ужала. Шкаланже сōрал огыл. Завод тудлан так гына, паша амал. Мыняр гана ўжынам, мый, манам, ончал глазоқыш, никель начарын лева. Нигунам миен огыл. Эре план, план, план. Левыктена шуко, а никель, конга гыч лекмеке, пудыргылеш — тиде шот мо? А тудо «температурым, температурым кўзыктыза». Вот Генаш кўзыктен. Тиде аракам тыйым йўкташ конденам.

Семен Петрович. Тудо колтен?

Мичут Васлий. Генаш, Гена, мый, мый ончылнет титакан улам. Сулем. А тый, Пўнчер марий, але начальником сайынжак от пале. Наталья Ивановна сай айдеме, но тый вес вере илаш кусно. Вась-Вась шакше пашам ыштен кертеш. Ушан улат — умылет. Нелеш ит нал, мый утыж дене... Уло кōргем савыральыч, тыгак, тыгак кўлеш. Айдеме кумылым аклен кертам. Вием мыйын уло, уло! Вара ужат! *(Лектын кая.)*

Семен Петрович. Ну мо, ончалына. *(Кухныш лектеш, мōнгеш толеш.)*

Натале пура.

Натале. Семен Петрович, тыланда, чынжымак, каяш кўлеш. Ватыда тендам йōрата, тыгай кужу корным лўмын толын.

Семен Петрович. Молан?

Натале. Пелашда тендан дека пōртылын.

Семен Петрович. Уке. Тудлан мый огыл, йоча кўлеш. Тудо Сашам нангаяш толын. Наталья Ивановна, таче мыланем кок пачаш неле. Мый таче эргым йомдарен кертам. Кузе лияш — туныктыза. Сашам, шке падырашем, мый тудлан ынем пу. Тудын деч посна мыланем илыш уке. Кеч-могай кугу пашаште, тургымышто мый эре тудын улмыжым шижын шогеж, мый тудлан кўлам. Тудлан шке пашам нерген, ончыкылык шонымем нерген каласен кертам. Тудлан лийын, мый чыла ышташ ямде улам.

Натале. Мый ом пале, кузе тыланда полшаш. Но иктым шижам: тендан ойгыда мыйын чоныштем.

Семен Петрович *(эркын Наталья Ивановнан кидшым кормыжта.)* Тау тыланда.

Натале. Геннадий тугак кутырен огеш керт?

Семен Петрович. Уке. Чыла пидме.

Натале. Жап. Жап чыташ лийдымын эркын эрта.

Семен Петрович. Тўжвач ончымаште, мый производством чаренам, а Уськов план верч тырша. Кōлан ўшанаш?

Натале. Аважлан увертарыме огыл?

Семен Петрович. Тушто Сима, моло рвезе-влак улыт. Мыйым икте куандара: самырык ўдыр-рвезе-влак, ялла гыч толшо молодежь рўжге чыланат вўрым пуаш мийышт. Нимогай моктаныме деч посна, азапланен, шып гына шке вўрыштым пуат. Нимогай йўк-йўан уке. А Уськов нуным «шорык кўтў дене иктак улыт, мом нуным туныкташ» манеш.

Натале. Тысе врач-влаклат огеш ўшане, олашке колташ пеш тырша...

Семен Петрович. Жапым шуйынеже, але кужу корным чытен огеш керт, шона. Директор ола гыч ўжын. Самолет толнаш.

Натале. Геннадийым утарен огыт керт гын, чыла титакым тендан ўмбаке шўкалеш. Тўрыс чынжым тудо веле пала. Мый лўдам...

Соня пура.

Соня. Наталья Ивановна, Семен Петрович, нелеш ида нал.

Натале. Эрте, Соня.

Соня. Мый больница гыч толам. Ола гыч самолет тольо.

Натале. Тау. Тау, Соня.

Семен Петрович. Ну, кузе тушто?

Соня. Мемнан-влак чылан туге йывыртеныт, туге йывыртеныт! Ынде тудым утарат. Илаш, илаш тўналеш. А Ваня нигё деч ончыч вўржым пуыш да содор лектын кайыш. Тендан деке пурен огыл?

Натале. Уке.

Соня. Таче смена деч вара Уськов дене кужун кучалтын, лек-мекыже чот ошемын, мутланенат огеш керт, чытыра веле... А мо ли-йын? Ваня могай титакым ыштен? Ала Генаш дене тыге лиймылан ойгыра?

Семен Петрович. Жап шуэш, йодына.

Соня. Кунам? Кунам? Викшым ойлаш гын, тендан нерген, Семен Петрович, мый Наталья Ивановна ончылно...

Натале. А ме тендан дене цехыште кузе кўгырен келшен улына?

Соня. Мый тендам шке авам семын шотлем манаш лиеш, садлан...

Натале. Тый нигунам нимом шылтен отыл.

Соня (*пауза деч вара*). Ойлат, Семен Петрович мемнан деке жаплан веле толын. Тымарте мемнан конга-влак нигунам шоген огы-тыл. План деч уто вич тўжем никель шўртё мундырам пуаш сөренна... Уськов комсомол погынымашым эртараш кўштен.

Семен Петрович Чын. Цехысе ўдыр-рвезе-влак палынаш улыт: молан никель латкандашымше савыргышыште кўрлеш? Молан рекламаций кушкеш? Молан конга начар плавкым пуа? План, план, план! Те кызгит визыт огыл, лу тўжем мундырамат пуэн кертыда. Завод кудывечыште кугу курык. ГРЭСла гыч мўнгеш колтымо, нигёлан кўлдымё мундыра курык!

Натале. Ойлат, ойлат... Соня, ну, молан тый шке келгынак от шоалте? Мынар гана ме вакуумный конгалан вес температурный режимым пуымо нерген чон вургыж ўчашен улына? Монденат мо, меж перчаткым чиен, мундырам кид дене веле пўтыреда ыле, шагал огыл, мый декем толын, вўран пытыше кидетым ончыктенат. Сита! Сита! Ынде тидлан мучаш. У шинча дене ончышо ег тыланет, вesyлан, пў-тынь заводлан, эллан чапле, ўрыктарыше продукцияым пуынаш верч тырша. Тыйын пашат нерген калык кугешнен каласыже.

Тиде жапыште Зина пурен шогалеш.

Зина. Пураш лиеш? Тыгак шонышым, тыште улат. Поро кече!

Соня. Семен Петрович, тугеже...

Семен Петрович. Вуйым шерге огыл, жап шереш.

Соня. Нелеш ида нал, Наталья Ивановна, тендан деч мый эре уэмше чон дене, волгыдо шонымаш дене каем. Тау. Чеверын. (*Лектын кая. Натале почешыже ужатен лектеи*).

Зина. Шижам, мый тыйым йыгыжтарем, но шукылан огыл. Таче мый начальникет дене мутланенам, пеш кумылзо ег. Умбалнет шем мундыра пўрдеш. Суд деч от утло. Партий гычат... Тый мыйым ит вурсо, Семен. Мыланем лийын, шуко йёсылыкым чытенат. Жап эртымеке, ала мыйымат умылет. Саша нерген ит ойгыро. Мый денем тудлан сайрак лиеш. Анатолий дене ме ойырленна. Чон кочде вик ойло: кушто эргым?

Семен Петрович. Шўм шўмлан уверым пуа, маныт. Шўмет нимом огеш шижтаре?

Зина. Молан тыште шўмжб? Мыланем эрге кўлеш.

Семен Петрович. Тый йочан көргб шўмжым, лывырге ушакылжым нимозшат ужын отыл. А тиде Сашан чоныштыжо кочо сусырым коден.

Зина. Мый тысе школышто лийым — тудо уке. Кушто Саша? Мый вет аваже улам!

Семен Петрович. Олаште. Кокымшо ГПТУ-што тунемеш.

Зина. Закон почеш Саша мыйын. Эргылан ава кўлеш, а ГПТУ огыл.

Натале пура.

Зина. Мыйын ик-кок шوماк Наталья Ивановна деке лиеш, кеч тидланже тореш от лий, шонем, Сеня?

Семен Петрович бкымеш лектын кая.

Зина. Наталья Ивановна, мый шижам, те кумылзо айдеме улыда. Удырамаш ойгым ўдрамашак веле тўрысnek умылен кертеш. Мый тыште шкетын улам, нигб дене кангашаш, нигблан йўлен пытыше чонемым почаш.

Натале. Мый тендам колыштам.

Зина. Тау. Мый тендам нигунам ом мондо. Урал вельш миеда— эн шерге унам лийыда. Ме тендан дене, кок ўдырамаш, кок ава... Мыйын илыш шотем тушманем веле куандарен кертеш. Кблан ынде тидын нерген ойлаш? Кеч те ўдырамаш семын когарген нойышо чонышкем ончалза. Мый Сеням пеш сайын палем, тудо кокыте койышан огыл, те шкеат тидым шижыда докан, тудо тендам йбрата. Да, да, да. Чот йбрата. Тендан ойдамат колыштеш. Ушандарыза ўдырамаш семын, молан тудлан... тыланда когылянда ег йоча, Саша? Тендан шкендан шочшыда лийын кертеш. Те ава семын шке йочадам кузе ег кидыш пуаш тоштыда ыле?

Натале. Да, мый шке йочам нигунамат кудалтен каен ом керт ыле.

Зина. Мый тидым огыл. Тендан ойдам Сеня колыштеш. Каласыза, сбрвален йодам, мыйын вўр падырашем мыланемак пуыжо, ынже торешлане. Мый вет аваже улам. Молан тыланда ег йоча?

Натале. Мый тендан ойгыдам умылем. Йоча шотышто... тыге шотлем. Ава шке шочшыжым вес ўдырамаш дечын йодын коштмашке шуын гын, тыгай ава — ава огыл. Мый тыланда уло кумылем дене полшынем, но тидым мый огыл, Семен Петровичат, теат огыл, а лач ик ег гына рашемден кертеш.

Зина. Кб, кб?

Натале. Тендан эргыда!

Зина. Ну мо? Эргым гын, эргым. Чеверын.

Зина лектын кая. Сима пура, вес мogyр гыч Семен Петрович лектеш.

Натале. Сима, тол, эрте. Тый шич.

Сима тугак омса воктене тарваныде шога.

Сима (*шкенжым кучаш тыршен, шортмо йбре*). Мый чечас, чечас... Вуем пбрдеш.

Семен Петрович. Ола гыч самолет дене врач-влак толыныт. Мо кўлешым чыла тыштак ыштат. Вўрым ситышын пуымо. Кўлеш лиеш, эше...

Сима. Тетла огеш кўл... Чыла.

Семен Петрович. Кузе огеш кўл? Мо чыла?

Сима. Ола гыч толшо врач каласыш: «Пенгыде шўмжылан кбра гына тынаре илен кертын». Мый шым ўшане... Палатыш куржын пу-

рышым. Октябрь пайремлан возалташ йодмашым пуэн улына ыле... Кузе аважлан каласаш? Натале акай! (Сима Натальын онышкыжо кержалтеш. Шортеш. Заводын гудок йўкшö йонга.)

НЫЛЫМШЕ СҮРЕТ

Цех вуйлатышын кабинетше. Сцениште шкетын мөнгеш-оныш В а н я коштеш. Чурйже тургыжланыше. У с ь к о в пура.

У с ь к о в. Порсын тувырым чиен шочынат. Кызыт гына директорын польшкалышыж деч толам. Теве приказ. Тылзе жапыште ончалат кузежым-можым. Директор толмеке, эше вучалтена. Самырык мастерлан порсын корно! Тачак кудал кертат, жапым шуяш...

Телефон йынгыртата.

Кольштам. Тыштак, Юрий Анатольевич. Йöра.

Трубкам пышта, секретарь пура.

Командировочныйым ямдыле, тидым (кагазым шуялта) приказыш пуртет, мыйын лўм дене пристаньыш пўтырал, билетлан чарак ынже лий. Плотников Иван Геннадьевич командировкыш тылзылан кая, оксам монь кызытак ямдытышт.

Секретарь. Йöра, Василь Василич.

У с ь к о в. Мый декем кызыт ик енымат ит пурто.

Секретарь. Умылена, Василь Василич.

У с ь к о в. У секретарыым — Юрий Анатольевичым палет?

Секретарь. Тендан деч молым нигöм, Василь Василич, ом пале.

У с ь к о в. Самырык, күрен костюмым чиен:

Секретарь. Чайым, кофем, але... кондаш?

У с ь к о в. Тыштак лий, күлеш лиеш — каласем.

Секретарь. Тендан уке улмыда жапыште мастер Казаков, пресовщица Ефремова, комсорг Соня пурышт. Мом ойлымыштым чыла умылен шым керт. Тендан нерген нимо ыш шокто.

У с ь к о в кидше дене лекташ ончыкта. Секретарь лектеш.

В а н я. Молан мылам командировкыжо, могай мый мастер улам? Семен Петрович...

У с ь к о в. Тудо ынде пытен. Райкомышто каласышт: бюрошто ончена. Бюро марте шуын гын, партий гычат лектын возеш, ну, а пашаште кө тыгайым куча? Мыланем вет польшкалыше күлеш, а кычалчык огыл.

В а н я. А конга шотышто кузе?

У с ь к о в. А-ай, шогат вет, ну и тек икмардан ыштат. Иктым шарне: күшыч огыт каласе — шып шинче, кертам манишыла ит төрштыл...

В а н я. Нине конга-влак ик сменым веле ыштен кертят. Никель пудыргылеш. Заводла гыч рекламаций...

У с ь к о в. Уэш левыктена.

В а н я. Тыгайымак?

У с ь к о в. Тый, шоляш, пристаньыш курж.

В а н я. Ом керт. Ом керт.

У с ь к о в. Окмак. Тый шинчет, уке, мастер чыла титакшым тыйын ўмбакет сўмыралын? Таум каласе, мый улам, уке гын кө тыйым арален кода ыле? Кöлан тый күлат? Мый тыйым партийыш пурташ ямдыдем. Мастерлан кө тыйым шогалта? Чапле командировкым пуа? Адакат, илен толын, кугу айдемыш луктам. Пöлек шерге огыл — йöра-тымаш мом шога. Мыйын ныжыл кумылем аклен от мошто гын, Юл тўрышкö лектын, уло йўкын каре. Мыйын оемлан эше нигö торешланен огыл, умылет, кө дене тый... Ну, икманаш, мастер, саламлем! Корнет волгыдо лийже. Чеверын. Миен шуат — сералтет. Кредалмаште вет, шольым, вий веле огыл, йолташат күлеш. (У с ь к о в, В а н я м öнда-

лын, омса марте ужатен нангая.) Вашке тиде кабинетыш мастер Иван Геннадьевич Плотников, колат, Ваня огыл а... Ну, чонеште, шулдыран мастер! (Ваня лектын кая.) Ну, ик ўскырым тўрлатышна, ынде... Молан шкеж деке огеш ўж? Ну, ончалына.

Юрий Анатольевич пура.

Эше ик гана поро кече, Юрий Анатольевич. Кушан, могай книгаш, могай ручка дене тыгай куаным возен шындаш? Мыняр ий заводышто ыштем, первый гана заводын партком секретарьже мый декем шке пура. Тау, шижалтеш, у ўштервоштыр... Тендан деч ончычсо кажне кулдымаш дене шкеж деке ўжыкта ыле.

Юрий Анатольевич. Те вет тудын дене пеш келшен ыштен улыда.

Уськов. Могай келшымаш?! Мый тудым чытен ом керт ыле.

Юрий Анатольевич. А калык вес семын ойла.

Уськов. Ай, кызытсе калыклан ўшан уке.

Юрий Анатольевич. Молан?

Уськов. Мый тендан деке шукертак пурынем ыле, да йўдшў-кечыже эре паша. Мемнан вичияшым кўрлаш тўчышў-влак лектыныт.

Юрий Анатольевич. Кўрлашак тўчат?

Уськов. Те мыланем огыда ўшане? Ну, викшак огыл, тений калык ушан.

Юрий Анатольевич. Онгай.

Уськов. Мемнан цехысе самырык пашазе Варинов шукерте огыл конга воктенак, манаш лиеш, колыш, а титакан умбакыже вес мешанчыкым ыштылеш. Вакуумный конгам шке вуй чарен шогалтен. Конга уке — цехлан нимом ышташ. Шижыда, очыни, кушко шуйна.

Юрий Анатольевич. Мастер Казаков Семен Петрович нерген ойледа мо?

Уськов. Да-а, мый йонгылыш лийынам, налме ок кўл ыле. Егын чонышко кузе пурет? Личный илыш шотшат уке, ешыжым кудалтен, ватыже кызыт кычал толын. Тыште мемнан цехысе Соловьева дене ушнен. Икманаш, ўдырамаш шотышто мастар...

Юрий Анатольевич. Да-а, тыгай мастер дене ышташ йўсў.

Уськов. Ончыч суксо семын кояш тўча ыле. Ойлат, мемнан деч куржаш шона. Шке титакышым умылен, ала вес вере шкаланже верым муэш.

Тиде жапыште телефон йынгыртата.

Колыштам. Эше ик гана поро кече, Алексей Сергеевич! Пунчалже лийын, да калык ямде огыл, адакшым окса. Тыште. Тендам директорын польшкальшыже. (Трубкам шуялта.)

Юрий Анатольевич. Да, мый. Да, да. Эше уке. Мыят тыгак шонем. Вашке. Кызытеш. (Трубкам пышта.)

Уськов. Эрла рушарня, ала тысе вер-шўрын тамжым авызлен ончена ыле. Шыже кайык лудо, ер тўрыштў изи тул, тулеч моло. Юл воктене нигўн палыдыме тыгыде яндар ер...

Юрий Анатольевич. А пашазе-влак кузе канат?

Уськов. Нуно лишыл марий ялла гыч улыт. Мўнгыштышт, пакчаштышт монь почаныт. Яндар южым йўратат.

Тиде жапыште сцена шентелне шургымо йўк шокта: «Кузе тыге огеш лий? Кў деч шылын? А мыланна лач тудак кўлеш».

Секретарь (пура). Василь Василич, нигузе чарен ом керт, огыт колышт. Висш...

Майрук (пуршыжла). У-у-у, Юрий Анатольевич тыште, пеш йўра. Поро кече. Прессовщица Ефремова. (Кидшым шуялта.)

Юрий Анатольевич. Поро кече, Мария Степановна!

Секретарь. Пашам ышташ мешаеда, огыда уж мо?

Майрук. Мыланна мешаят. Теве тышке шуын! (*Шуйышкыжо ончыкта.*)

Уськов. Йолташ-влак, мыйын приемный кече...

Майрук. А ме тендан деке огыл.

Уськов. Юрий Анатольевичын жапшым кўлдымашлан шотледа?

Юрий Анатольевич. Чарыме огеш кўл, тек ойлат.

Майрук. Молан те мастерым коранден улыда?

Юрий Анатольевич. Казаков нерген, чынжымак, приказ уло?

Майрук. Таче чыла вере ойлат.

Соня. Юл тўрыштө левыктыме никель пуч, шўртө мундыра-влак эллан волгыдым пуэн шогышаш улыт. А ончалза, мыняр электростанций, ГРЭСла гыч шудал возат. Молан? Конга тачысе кечылан йордымө плавкым пуа.

Пашазе. Чын, Соня!

Соня. Арня дене конга гыч никельым вучен киена. Паша шот уке. Семен Петрович толмеке, чыла рвезе-ўдыр-влак техучебыш кошташ тўнгальыч, тудо кажне енгын чоныйшкыжо ончен мошта, тошто станок-влакак вес семын ышташ тўнгальыч. Вакуумный конгам, пресс-станокым алмашташ пиже. Илыш! Колыда, мемнан лўкө купышкына илыш пурыш! А ынде мо, тышеч каяш?

Пашазе. Цехын планже моторын койжо манын, ыштен лукмо продукций отчетышто коло-кумло процентлан ешарен ончыкталтеш.

Юрий Анатольевич (*Уськовлан*). Кузе тыге?

Уськов. Да, южгунам тыге ончыкташ тошто секретарь кўшта ыле.

Соня. Кагаз чыта.

Майрук. Кагазыште — тич, цехыште — пычырик!

Соня. А тачысе пашазе чыла ужеш, кузе эл мучко ыштат. А те, Василь Василич, нунылан эре теггечысе кече нерген ушештареда. Садлан у модификацийлан — чарак, паша дисциплина лушкыдо, продукций начар. Рекламаций почеш завод мыняр штрафым тўлен? А тидлан вуйлатыше дене мастерын чоныйшт корштышаш. Соцсоревнованийыште цех нигунам сенгымашке лектын огыл. Намыс!

Юрий Анатольевич. Тошто секретарь государством ондалаш туныктен, у мастер вичияшым кўрлнеже? Кузе тидым умылаш? Те мо — цех вуйлатыше огыдал? Тендан шкендан шинчада огеш уж, чонда огеш коршто мо? Мыняр металл тыгай модификаций деч кодшо вакуумный конгаш арам йомеш!

Майрук. Уськов деке кунам от тол, эре иктым колат: Василь Василич парткомышто, Василь Василич райкомышто, Василь Василич пўртўсым арала, вўдыш пурен кайышым луктеш. Цехысе калыкын шўлышыж нерген, мо дене илена, могайрак станок, могай качестван ўзгарна — иктаж гана шот дене шоналтен, шымлен, шонеда? Нигунамат!

Уськов. Йолташ-влак, шымлаш ОТК уло. Те арам...

Майрук. А мый вик шинчашкыже ойлем. Шенгеч шып пурлаш төчен коштош пий семын огыл. Ончалза, поселкышто нигон тыгай дворец гай сурт-печыше уке. Мичут Васлий — сурт-накча тарзе. Ватыже — пазар Майра. А шийвундо — Уськовын кўсеныш! Емыж саска, кудывече тич вольык — пундашдыме ер гай. Чыла жапым шкеж деке шупшеш. Цех нерген кунам шоналташ — ала!

Уськов. Йолташ-влак, те Юрий Анатольевичын шергакан жапшым кўлдымашлан...

Юрий Анатольевич. Чарыме ок кўл. Тек ойлат.

Майрук. Кокымшо профессийым налап шонышым. У пресс-станокем дене кандаш-индеш ўзгарым ик жим дене ышташ ямдылалтам. Семен Петрович огыл гын, кōлан, Уськовлан кўлеш мо? Индеш ий жапыште мыняр мастер ылыыч — чылаштым тошто секретарь ден Василь Василь кумыктылыыч. Цех вуйлатыше мом ыштен? Нимом. Шыргыж шинчен, жапым эртара. Тиде ок сите — Генашым!.. Юрий Анатольевич,

начар конгалан көра ме шкенан йолташнам йомдарышна, а кө вашмутым куча?

Уськов. Геннадий мастерлан лийын колен.

Майрук. Тиде шоя, шоя!

Уськов. Тудо шке каласа ыле, но... А кызыт Геннадий дене мутланыше...

Соня. Кө, кө?

Уськов. Тыгайм тыште огыл тергат.

Майрук. Молан тугеже мастерым коранден улыда?

Юрий Анатольевич. Кузе туге? Кө күштен?

Соня. Ужса тышке Баням, тудо каласа.

Уськов. Дирекций тудым вес заводуш командировкыш колтен.

Юрий Анатольевич. Кунам?

Уськов. Таче. Мемнан заводна самырык. Паша опытым шымлаш. А Варинов дене кузе тыге лийын? Тиде йодышлан мастер вашештышаш. Цехысе пашаенгым кунам, могай пашаш шогалташ— пүтынек мастер палемда.

Семен Петрович (*Уськовын пытаргыш шомакшылан пурен шогала.*) Чын. Чыла чын. Мастер вуйын шога.

Майрук. Семен Петрович, кузе тыге, мом те ойледа?

Семен Петрович. Геннадий чыным пеленже нангаен, Ваня Плотников командировкышто.

Н а т а л е пурен шогалеш.

Натале. Тудо нигушкат каен огыл.

Уськов. Ынде ужыда, шонем, кө суксо семын кояш төчен, Наталья Соловьева деке марийлыкеш пурен, кө шке йочажым кудалтен, ешыж деч шылын коштеш.

Семен Петрович. Тудын лүмжым ида тükö! Ида тükö!

Уськов. Көн лүмжым түкаш огыл? Моральный кодексым коммунист тыге шуктышаш? Партий аморальный түсан енгым пыдалаш күшта? Тек каласа, молан шке ватыжым кудалтен?

Майрук. Мый гын үдырамаш семын вик ойлем. Еш шалана — эртак пörъенгым вурсат. Пörъенг вуй — чыта. А үдырамаш юмын пондашым кучен шочын мо? Тудо суксо, йонгылышым ыштен огеш керт? Удырамашат вет моторрак пörъенгым ужеш гын, чоныштыжо ай-ай-ай...

Уськов. План верч кредалме олмеш парторг шке йбратымашыже верч гына тырша. Тыланет, Смирнова йолташ, шын шинчаш күлеш. Самырык-влаклан могай намысдыме койышым ончыктеда. Парторг маналтеш!.. Вот, Юрий Анатольевич, кө дене пырля пашам...

Натале. Сита. Сита мотор шомак дене шакше пашатым шылташ. Кеч-кө, тыйын суртышет лийын огыл да үстел коклашет шинчен огыл гын, — тыланет тудо тушман. Мичуд Васлий мемнан деке тольо, кидшым ончен öрат — шöртнö кид! Тый тудым шке декет вараш семын солалтышыч, сурт тарзышкет савырышыч, йүктен-йүктен, кушко тудым шуктышыч!

Уськов. Юрий Анатольевич...

Юрий Анатольевич. Ойлыза, Наталья Ивановна, ойлыза!

Натале. Мыйын марием тыяк, эре шке декет үжын, йүктен-йүктен, колымашке шуктышыч. А ынде Семен Петровичым чытен от керт. Да, мый тудым йбратем, айдеме семын, коммунист семын. Тый тыгай йбратымашым от умыло. Юрий Анатольевич, тыгай мутланымаш тарванен гын, а тидлан шукертак жап, келгынрак ончалман: кө шоя, кө чынжымак коммунист.

Юрий Анатольевич. Ончалына, Наталья Ивановна, чылажымат ончалына.

В а н я пура.

Натале. Ойло, Ваня, тыят ойло!

Уськов. А тый мо, Плотников йолташ, дирекцийын приказшым...

Наталә. Цехысе пашазым кушко колтымo шотышто, очыни, мастер деч йодман, цехын парторгшат өрдыж ең огыл, шонем. Тиде икте. А весыже, Иван Плотников...

Соня. Адак мо лийын, Ваня?

Юрий Анатольевич. Колыштына, Плотников йолташ, колыштына.

Ваня. Геннадийым тунам те үжыктышда, тудо өкымеш конга дече шогале. А те мыйым шоякым ойлаш туныктышда.

Уськов. Мо тиде тыгай? Ваня, шоналте, мом ойлет?

Ваня. Эргым семын шотлем, маныда. Могай ача шке йочажым шойышташ туныкта? А вара Мичут Васлий семын тендан деч кум тегге дене күсьмен кошташ? Те мыйым модышыш савырынеда, но уке-е-е!

Уськов. Тудо ең мутым ойла, тудым ала-кө туныктен.

Ваня. Партийын уставше тыге туныкта.

Уськов. Мый тыланет рекомендацийым пуэн омыл.

Майрук. Мо пеш интересне улат, шукертак тыге күлеш ыле. Ончыкыжым, шольым, кеч-могай пашаште шым гана висе, ик гана терген лек, уэш висе, вара веле... А такшым чын, тыйын ийготышто шке уш дене илыман.

Наталә. Ит өр, Ваня, жап шуэш, мый тыланет рекомендацийым пуэм.

Ваня. Тау, Наталья Ивановна, те, те ныжыл, кугу шүман улыда!.. Ом керт! Юрий Анатольевич, мый вара тендан дече пурем, чыла-чыла шақише пашаж нерген ойлем. Қызыт ом керт! Шоя дене чыным ойгырен моштен омыл гын, партийыш пураш мыланем ала оңдак.

Ваня чытен огеш керт, шинчавүдшым үзтылын, лектын куржеш. Чыланат шке семыншт шонкалат, лач Уськовын шинчаже, полишым кычалың, йыр бичыштеш.

Юрий Анатольевич. Йолташ-влак, мый тендам шке кабинетышкеш жуам.

ВИЗЫМШЕ СҮРЕТ

Юл серысе ужар олык, тыгыде уала кушкеш. Қоклан-коклан пароход-влакын йүкышт оужым шергылтара. Умбалне кумда энгерын күкшака серже коеш. Сумка, корзинка-влакым нумалын, Мичут Васлий, Соня толтыт.

Мичут Васлий. Ну, культсектор — комсомолын тулжо, тиде уала воктен ала келша?

Соня. Мыят тыгак шонем, тышечын йүштылаш волашат тора огыл.

Мичут Васлий. Тавалташат сай вер.

Соня. Тыйын куштыметым мый нигунам ужын омыл, ала таче тавалтен ончыктет ыле?

Мичут Васлий. Мый тендан сүаныште Юл марийын кадрийжым кушташ Ванялан мутым пуэнам. Ваня пел шинчажым пырт гына пүале, тыманмеш — ЗАГС. «Волга» автомашиныште — кок канде шүшпык да шампанский пылтон! Тыланда верч мый кеч-кунам ямде улам!

Соня. Начальникетланат эре ямде улам манын коштыч.

Мичут Васлий. Эртен кайышым огеш күл шарныкташ. Тыгае үмырешлан тышак кодеш. (Онгышкыжо ончыкта.) Таче мый тышке ынем тол ыле. Подылаш монь верештеш, шонем, ватемат больницыште...

Соня. А ме маньна: уке-е. Шкетланет ойгырен шинчаш эрыкым огына пу. Ватет верч гын ойгырымо ок күл, тушто врач-влак улыт. А ком вучеда?

Мичут Васлий. Ну, конешне, үдырым. Лүмжат ямде — Вера, Веруш, Верочка!

Соня. А эрге шочеш гын?

Мичут Васлий. Ну, эргат йөра. Игорь ден Олег улыт, вара Петр лиеш. Пегя, Петро, Петю!

Сценышке самырк рвезе, технический училищысе чиeman, ала-кӧм кычал лектеш.

Рвезе. Қаласыза, пожалуыста, визымше цех гыч кушан погынат?

Соня. Тышан шонена, а мо, уда вер?

Рвезе. А кушто?..

Соня. Ұдыр-влак? Вашке толыт. А тый, шоляш, кӧн танже улат?

Мичут Васлий. Могай тан, тудо але йоча.

Соня. Тиде рвезым первый гана ужам. Палышаш ыле — кӧ тыге шке танжым шылтен мошта.

Рвезе. А Казаков Семен Петрович тыште лиеш?

Соня. Тый мо, практикант улат? Айдеме цех гыч лекдегече пашам ышта. Тыштат эрыкым огыт пу. Таче первый гана ме чыланат пүртүсыш пырля канаш лектына.

Рвезе. Нелеш ида нал. (Кая.)

Вес могыр гыч Майрук, Натале, Сима да эше икмыняр пашазе сумкам нумал толыт.

Майрук. Теве, теве-е! Кушан верланеныт, ну и Васлий верымат ойырен мошта. Товатат, тиде верыш самырыкет годым Ұдыр дене коштынат. Пуйто лұмын танцплощадке гае. Ну-ка, гармонетым шупшыл колто, мландыже могайрак, мыйын тавалтымем чыта, уке — терген ончем.

Соня. Тиде вет аккордеон!

Майрук. Ай, садиктак, куштыктен кертше!

Натале. Чыте, эше кочкынат отыл вет.

Майрук. Шужышо мұшкыр дене могыр лывырге! Ну, мом вучен шогет, шокто! Кучо, Васик! Арака йұаш але шуат, уна, кече теве тышше, уке, теве тышке шуэш, вара подылат.

Соня. Майрук акай, мо эре арака нерген ойлет, айдеме йӧршын кудалтен...

Майрук. Чын, чын, чын! Ит сыре, Васик. От сыре вет? Ну, вот... Мыйын йылме шотем уке. Чонем денже мый тыйым пеш умылем улнеже, чаманенат колтем. Қид-йолат таза! Гармонькамат изи годсек пеш талын шоктет, ынде вашке кумшо эргыч лиеш...

Соня. Тудо вет Верам вуча.

Майрук. Микывыр Пӧтыр Верам мо? Тудо шонго Ұдыр денже мом ыштынет?

Соня. Ұдырым, изи азам, Верочкам вуча!

Майрук. Йӧра, Ұдырат айдеме. Мый гын эрге икшывым йӧратем. Ватетым вигак мый декем, пресс воктеке, шогалте. Ужыч вет — мемнан Петровична кузе тўнгале. Ыштымет шуэш? Шуэш, ман! Қумда Юл вұдым кӧ, мо чактарен кертеш, мемнамат — чактараш шалишы! А ынде шупшыл колто-ян! (Мичут Васлий шокташ тўнгалеш, Майрук лудыш мурым мура, вара кушта.)

Ончылнемже кум мотор —
Япык, Павыл да Йогор,
Нуно ялт мұкшла йырем
Пӧрдыт, мыйым авырен.

Мане Япык: «Лий танем»,
Ойла Павыл: «Лий танем».
А Йогор гын пелешта:
«Чонем тыйым йӧрата».

Соня. Тачат пуракым шкетынақ нӧлтынет?

Майрук. Тый, шольым, мыйым колышт. Таче могырем канымеш-как кушташ шонен толынам. Цехыште мо ышталтеш — уло кӧргем савыралеш, колышымат ылыжта. Теве тый ик пангам пызыралат — мыняр сылне йӧк лектеш, кид-йолым кушташ-мураш тарватет. Мый ик гана мушкындем — кандаш деталь, вынь да положы! Мыят ынде музыконт гай улам! Ну, шупшыл колто-ян! Чу, чыталте, пуыза-ян, умшам йӧршын кошкен!

Соня. Могайым темаш?

М ай р у к. Ай, тый тембак, мый умбак, шем ушкалын кочо шөр-
жым чыпчыкте-ян.

С о н я. Шем ушкалын шөржө дене йолет шөрын ынже кай.

М ай р у к. Мо пеш интересне улат. Чангаланащ але шонго ўдыр
отыл вет? Чыпчыкте вашкерак!

Н а т а л е. Майрук, тый шич, пурл.

М ай р у к. Шольым! Шокто!

М и ч у т В а с л и й. Ну, йөра, туфлет чытыже!

М ай р у к. Эх-х, ок чыте гын, кудащ шуэм да чарайолын! И-и-и-х!
(*Кушташ тўналеш, вара Натале деке мия.*) Лек, Наталем.

Н а т а л е. Тау. Мый огым.

М ай р у к. Ончо, а кушто Петровична?

Н а т а л е. Семен Петрович, кайыза, мый варарак мием, мане. Ту-
дым вучена, туддеч посна огына тўнал.

М ай р у к. Вучалтена. Айста йўштылащ. Ох, Юл вўдшат, Юл вўд-
шат... Ончо, молан гармонь деч посна мурем? Васик, мыланем саде то-
нальность маиметым пу-ян. Мажор ден минорым.

С о н я. Миноржо тыйын чонетлан келшен огеш тол.

М ай р у к. Тый мыланна Юл деке кайыме корнышто маршым
шокто, энгер воктен шўм-чоным тарватыше минор-мажорым. Ну, мом
воштылыда, чыным огыл ойлем? А мўнгеш тарваныме годым туге шул-
шыл, туге шокталте — чыла чон мурыжо. Ну, тарванышна!

Мичут Васлий маршым шокта, молышт воктенже Юл сер деке ошкылыт. Натале Си-
мам кучен шогалта.

Н а т а л е. Кок смена дене, ўдырем, кужун ыштен от керт. Огеш
кўл.

С и м а. Тудын лўмеш...

Н а т а л е. Умылем. Қызыт ныл еным туныкташ колтена. Ала кает
ыле?

С и м а. А Семен Петрович?

Н а т а л е. Шижат, кузе тудо туныкташ тырша. Институтым паша
жапыште пытарен.

С и м а. Тау, Наталья Ивановна, тау. Те огыл гын...

Н а т а л е. Ну, ынде косынкет тўрлате. Вот тыге, тыге. Қаена, ўды-
рем. (*Натале, ойгырышо Симан вўйжо гыч шем шовычым налын, ош
шовычым пидеш, ёндаалат, коктын пырля ошкылыт.*)

С о н я лектеш, почешыже — В а н я.

С о н я. Кает?

В а н я. Куд тылзе жапыште кугу заводышто...

С о н я. А тушто келша гын, ала кодат?

В а н я. Паша опытым пален налащ колтат.

С о н я. Тушто шкаланет келшыше йолташым муат.

В а н я. Палет вет, мый тыге ыштен ом керт.

С о н я. Серышым возаш тўналат?

В а н я. Қажне кечын. Серыш гоч нигө огеш уж, нигө огеш кол.
Қагаз, ручка да тый. Мом шоныметым чыла-чыла возо. Серыш гоч
мый ом лўд.

С о н я. Тыгакше молан лўдат?

В а н я. Кеч-могай пашаште тый айда-лийже огыл, а уло шўметым
пуэн тыршет, тый тул гай улат! Қож пу пудешталт-пудешталт йўла,
пычкемыш йўдым торашке волгалтара. Тыйын йырет чыла шолеш, тый-
ын тулойыпет нигёлан нерен кошташ эрыкым огеш пу. Мый тыйым ом
уж гын, шкаланем верым муын ом керт, кушак, могай амал дене кеч
ўмбакет ончалащ манын, шонен коштам. Но кызыт тидын нерген ни-
мом ом ойло — серышыштем возем.

С о н я эркин Ваня деке лишемеш, вара, ёндаалын, чот шушталеш.

С о н я. Иктаж ўдыр ўмбаке ончалащ тоштын ончо!., Тый мыйын,
мыйын лият! (*Куржеш. Ваня — почешыже.*)

Тиде жапыште У с ь к о в лектеш.

Уськов. Шого! Шого! Ит лүд! Мош ужалалтыч?

Ваня. Йодышда уло — колыштам. А ужалалтме нерген кутыраш кумылем уке.

Уськов. Теве ынде могай лийынат. Заводыш толмет годым...

Ваня. Мый вашкем.

Уськов. Пуро. Луктын кудалтыме манын ит шоно. Мый эше күлеш лиям.

Ваня. Мый тунемаш каем. Чынжымак тунемаш. Цех чот шарла, кушкеш, гунемде...

Уськов. Тöчыза, тöчыза. Мичут Васлийым ужын отыл?

Ваня. Тудын ватыже больницыште, шочшым вучат. Васлий уэш цехыште, сайын ышта. Ончен öрат.

Уськов. Чын корно гыч корандыме ок күл, маннет. А тудо шке, шке! Ынде чылан мыйын үмбаке... Тыгайым тый дечет вучен омыл.

Ваня. Почкалтыш дене күэштме когыльышто витамин ятыр, ко-мандировка...

Уськов. Василий дене пурыза, кутырышаш уло.

Ваня. Тендан олмышто вес ег шукертак лүялтеш ыле! *(Куржеш.)*

Уськов. «Лүялтеш ыле». Мый эше... Ончалышт ыле көргышкем.

Семен Петрович лектеш, шижалтеш, тудо ала-көм кычалеш.

Уськов. Ик-кок шомаклан, вуйдам ида шупш. Шкендам кугуэш ида уж, Семен Петрович! Мый шижам, чот титакан улам, но мыйынат шүмем уло. Ала тиде кечылаште мый вес, у илышлан ямдылалтам. Чыла угыч. Яндар кагаз гыч.

Семен Петрович. Тидлан ниго тореш огеш лий.

Уськов. Тау. Кеч те мыйым умыледа. Калык чын ойла: моктышым огыл, вурсышым йолташетлан шотло. Те ойгыш логалше егым умылен моштеда. Каласыза, мо дене тендан ончылно титакем сулаш?

Семен Петрович. Тыланда парткомышто раш каласышт.

Уськов. Да, да. А тендан ончылно?

Семен Петрович. А завод деч вес илыш мыйын уке.

Уськов. Тендам нигунам ом мондо. Йöсö тыште, чылан корангыныт. Нигом але марте тыге йодын омыл. Мыйын ватем черле, шочшем лийын огыл. Тендан — диплом, а мыйын уке. Сöрвален йодам: кудалза тышеч. Нал машинем. Яра пуэм. Тачак! Тыште, ошма коклаште...

Семен Петрович. Тыште, ошма коклаште, кугу промышленный объект. Самырык пашазе эллан шергакан металлым левыкта, тудым пучыш, вичкыж шуртыш савыра. Тый, ончемат, шке дечет весым ужын отыл. Тыйын ик юмет — окса. Шып шинчен, жап эртыже. Шке чапет верч самырык рвезын үмыржым күрлынат. Могай кугу шономаш верч? Мыйым поктет. Мыйым огыл, йырнык койышетым покто!

Уськов. Мый умылем...

Семен Петрович. Мо дене айдеме кумылым налаш төчет? Тыйын машинат ниголан огеш күл.

Тиде жапыште Майрукан йүкшö: «Семен Петрович, вучена». Рүжге кычкырыме йүк: «В-у-ч-е-н-а! В-у-ч-е-н-а!» Семен Петрович кая, сцена вес могырышто Мичут Васлийын йүкшö; «Удыр! Удырем уло! Удыр, удыр шочын!» Куржын лектеш.

Уськов. Шого! Тол лишкырак!

Мичут Васлий. Давай без команды! Сöсна шүшкылаш тетла — шиш! Ом мий. Сита. Ватемат садышкет миен ок тошкал.

Уськов. Поенат?

Мичут Васлий. Чонем дене, ушем дене! Таче мыйын үдыр шочын. Удырем огыл гын, мый тыйым ик гана чеслын тодылам ыле да! Тый айдеме отыл. Генашын үмыржö тыйын лавыран кидет дене күрылтын! Мыят, окмак, үшаненам! Генашын пашадаржым тұрысnek мый, колат, мый аважлан түлаш тұнгалам! Куш тый шуктенат? Коран!

Уськов. Василий, тезка, ват мыйым следствийыш шупшкедылыг. Йöсö мыланем! Чонем йүла, а-а-а, мом ойлаш — ик мучаш!

Мичут Васлий. Мучаш — чапле! Ватемат цехыш мия! Конга-

влак вурс гай куатле плавкым пуаш тўналыт. Тетла кум тенге дене огына нал. Сита. Чеверын код!

Уськов. Пуру мый декем!

Мичут Васлий. Мӧнгеш корно уке. Тиде шучко омо ынже пӧртыл. Уке! Тетла мый тыланет ом ўшане. Чыла!

Уськов. Поктет?

Мичут Васлий. От уж мо, тый тыште от кўл. Мыйын плюс, а тыйын минус. Тыге вет, Вась-Вась!

Уськов. Тиде кулжат нунын кашакыште. Кӧм ынде муам? Кушко каяш, кушко? (*Вуйжым сакен, эркын ошкылеш.*)

Мичут Васлий (*ваштарешыже Семен Петрович лектеш*). Семен Петрович! Кызыт гына каласышт: ватем больницыште ўдырым ыштен! Кузе вученам — тугак лийын. Удыр, Вера, Веруш, Верочка!

Семен Петрович. Саламлем!

Мичут Васлий. Ушаныза, вуеш логалше осал сўрем йӧршыны пытыш. Ынде мьят калык дене пырля он тич яндар южым шўлем. Удырем, ныжыл, яндар ўдырем ончылно, тендан ончылно вуем савен товатлем! Мичут Васлий угыч пашазе радамыште, кеч-кунамат, кеч-куштат ончылно лиш. Осал йырнык койыш ваштареш, ме, эргым-влак, ўдырем дене, тендан дене шырля эре кредалаш тўналына.

Виеш уло, куатем.
Йўд пычкемышым поктем,
Тулем уло, ситарем.
Волгыдыжым мый кондем.

Куржам больницыш. Ватемлан, ўдыремлан пеледыш аршашым — эн мотор олык пеледышым нангаем! (*Куржеш, вара мӧнгеш пӧртылеш.*) Куанымж дене подыл шында манын ида шоно, уке-е-е! Ынде мый ўдырем лўмеш кажне сменяште кок нормым пуаш тўналам! Кидем чыгылтеш! Паша верч чыгылтеш. Мичут Васлий шке лўмнержым уэш-уэш пӧртылта! (*Куржеш.*)

Натале лектеш.

Семен Петрович. Шўмбелем, толза лишкырак.

Натале. Эргыдам вашлийыда?

Семен Петрович. Ом пале, ала йоча кумылым савырен кертын? Молан кўлын йочам, тунемме деч ойырен, почеш шупшкедылаш?

Натале. Пристаныште ужыныт.

Семен Петрович. Саша мый декем цехыш звонитлыш. Меманеш, авай дене коктын улына. Мый каласышым: вучыза, вашке лектам, пырля тышке толына. Лектым — каеныт.

Натале. Кумылем...

Семен Петрович. Кеч-кузе тӧчыжӧ — ом пу, эргым мый тудлан ом пу! Шўмбелем, каласе, чын мо: пиал жаплан веле?

Натале. Пиал тыйын кидыштет. Ушане гына! Айдеме илышым тўзаташ шочын. Тудын моторлыкшым кугешнен, моктен мураш.

Саша (*лектеш*). Ачай!

Семен Петрович. Эргым, кумылем! (*Ондалалтыт.*)

Саша (*Наталья Ивановна могоырыш*). Салам, Наталья Ивановна.

Натале. Салам, Саша.

Саша. Ачай, мый вет тыйын улам?

Семен Петрович. Мыйын эргым, мыйын! (*Ондалалтыт.*)

Пиалан ача дене эргыжым ончен, Натале куанен шыргыжеш. Пашазе-влак тўшкав мурен толыт.

Тул кайык семын Юл ўмбалне
Эр кече чолгыжын нӧлтеш,
Пашазе-влак еш, кумыланын,
Заводыш, цехыш ошкылеш.